

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge

– Med særligt henblik på København-erklæringens mulige indflydelse herpå

af CAMILLA GADE KIRKEGAARD

Dette speciale beskæftiger sig med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols (EMD) praksis og fortolkningsstil på området for udvisning af kriminelle udlændinge, samt hvilken indflydelse den nyligt vedtagne København-erklæringen kan forventes at få herpå.

Op til det danske formandskab for Europarådets Ministerkomité, fra den 15. november 2017 til den 18. maj 2018, varslede den danske regering et opgør med EMDs såkaldte dynamiske fortolkningsstil på området for udvisning af kriminelle udlændinge, idet man mente, at fortolkningsstilen, herunder brugen af forskellige principper som staternes skønsmargin, forhindrede at man kunne føre den ønskede danske politik på området. Man ønskede så at sige, at EMD foretog en praksisændring, hvorved der skulle overlades et større spillerum til de nationale stater, således at flere kriminelle udlændinge kunne udvises.

Første del af specialet beskæftiger sig af den grund med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols fortolkningsstil. Det undersøges hvad der ligger til grund for fortolkningsstilen, ligesom baggrunden for kritikken af denne behandles. Det konkluderes, at EMDs fortolkningsstil følger folkerettens almindelige principper om traktatfortolkning, efter regler i Wienertraktaten artikel 31-33, men dog med enkelte modifikationer. Det konkluderes endvidere, at kritikken af EMDs dynamiske fortolkningsstil er opstået på grund af en sammenblanding af forskellige begreber, og nok nærmere er udtryk for utilfredshed med resultaterne i enkelte sager, end en egentlig kritik af fortolkningsstilen.

For at finde frem til, hvilken indflydelse København-erklæringen kan forventes at få på EMDs praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge, er det nødvendigt at kende Domstolens nuværende praksis. Andet afsnit af specialet beskæftiger sig derfor med EMDs praksis på området, i henhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonventionens (EMRK) artikel 8. Det undersøges først, om EMD kan siges at have indfortolket en beskyttelse mod udvisning af kriminelle udlændinge, der ikke oprindeligt var tiltænkt med EMRK artikel 8. Derefter, på baggrund af gennemgang af relevant praksis, bliver det undersøgt, om EMD allerede har foretaget en praksisændring i dens fortolkning af EMRK artikel 8 på området for udvisning af kriminelle udlændinge, og derved overlader de nationale stater en større skønsmargin i de enkelte sager, som ønsket. Det konkluderes, at EMD ikke kan siges, at have indfortolket en beskyttelse mod udvisning af kriminelle udlændinge, der ikke oprindeligt var tiltænkt. Det konkluderes endvidere, at EMD allerede har foretaget en praksisændring på området for udvisning af kriminelle udlændinge, og overlader staterne et betydeligt større spillerum i de enkelte sager end førhen.

I tredje afsnit bliver det diskuteret, hvilken indflydelse København-erklæringen kan forventes at få på at EMDs praksis op området for udvisning af kriminelle udlændinge. Der redegøres for, at København-erklæringen ligger i tråd med seneste erklæringer fra Europarådets Ministerkomité, og således er den fortsættelse af den reformproces EMD har været igennem de senere år. Det findes endvidere,

at EMD tillægger Europarådets Ministerkomité's erklæringer stor betydning i dens praksis, hvorfor København-erklæringen kan forventes at få en indflydelse på Domstolens praksis. Det konkluderes slutteligt, at det dog er svært at forudsige hvilken indflydelse erklæringen vil få.

Indhold

1. Abstract	3
1.1 Indledning	3
1.2 Problemformulering	6
1.3 Metode	7
1.4 Afgrænsning	7
2. EMDs fortolkningsstil	8
2.1 Indledende bemærkninger	8
EMD er EMRKs juridiske kontrolorgan og indtager en helt central rolle, som det organ der autoritativt fortolker og anvender EMRK. EMDs praksis er EMRK-retten, idet det således er EMDs praksis, der giver EMRKs bredt formulerede rettigheder <i>kød og blod</i>	8
2.2 Wienerkonvention om Traktatretten	9
2.2.1 WTs artikel 31	10
2.2.2 WTs artikel 32	11
2.2.3 WTs artikel 33	12
2.3 Særlig fortolkning som menneskerettighedskonvention	13
2.3.1 Dynamisk fortolkning	13
2.3.2 Betydning af EMDs praksis	14
2.4 Sammenfatning	15
2.5 Kritikken af EMD og dens fortolkningsstil	16
3. Har EMD foretaget en praksisændring på området for udvisning af kriminelle udlændinge?	18
3.1 Indledende bemærkninger til EMRK artikel 8	18
3.1 Retten til privatliv	19
3.1.2 Retten til familieliv	20
3.2 EMRK artikel 8 og udvisning – de oprindelige intentioner	20
3.3 EMDs praksis i udvisningssager	22
3.3.1 Er der etableret et privat- eller familieliv?	22
3.3.2 Legalitetskravet	26
3.3.3 Legitime formål	26
3.3.4 Proportionalitetsafvejning	27
3.3.5 Subsidiaritet og staternes skønsmargin	31
3.4 EMDs nyeste praksis i udvisningssager	33
4. Diskussion	35

4.1 Indledende om København-erklæringen og reformprocessen af EMD	35
4.1.2 København-erklæringens mulige indflydelse på EMDs praksis.....	36
4.2 Konklusion	37
5. Litteraturliste	38

1. Abstract

This thesis examines the European Court of Human Rights' case law, and style of interpretation on the area of expulsion of aliens who have committed a crime, as well as examining whether the Copenhagen Declaration might influence the European Court of Human Rights' case law and style of interpretation.

The legal frameworks used in the thesis are mainly the European Convention on Human Rights from 1950 and the Vienna Convention on the Law of Treaties from 1969.

Firstly, the thesis examines the European Court on Human Rights' dynamic style of interpretation. Member states of the Council of Europe have criticized the European Court of Human Rights on its dynamic style of interpretation. The background for this critique will also be examined in this chapter. After the examination, this section will thus conclude that it would appear that the background for the critique is not a critique of the court's dynamic interpretation; rather the critique is aimed at the results of certain cases.

Secondly, this thesis examines the European Convention on Human Rights' article 8, as well as the case law on expulsion of criminal aliens from The European Court of Human Rights. In this section, it will also be argued that the European Court of Human Rights have changed the way that article 8 is applied to its case law on expulsion of criminal aliens.

Thirdly, the possible influence of the Copenhagen Declaration on The European Court of Human Rights' case law on expulsion of criminal will be discussed. In this section, it will be argued that the Copenhagen Declaration follows the previously issued statements given by the Committee of Ministers, which states that the Member states request that The European Court of Human Rights should leave a greater *margin of appreciation* to the individual Member states in certain cases. Therefore, because of these previously issued statements, it can be difficult to determine the exact influence and impact of the Copenhagen Declaration on the European Court of Human Rights' case law of its own.

1.1 Indledning

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) fra 1950 blev til på baggrund af baggrund af de rædsler Europas befolkning havde gennemlevet under 2. Verdenskrig. Erfaringerne fra krigen havde ført til et fælles europæisk ønske om, at sikre individet nogle grundlæggende rettigheder i staterne, og dermed begrænse staternes magt over egne borgere. Konvention indeholder af den grund en række grundlæggende rettigheder der, som udtrykt i præamblen, er grundlaget for retfærdighed og fred i verden, samt er en forudsætning for demokrati.

Det der gør EMRK til noget helt særligt, er ikke omfanget eller indholdet af de rettigheder, som efter konventionen tilsikres borgerne, idet disse findes på tilsvarende vis i andre konventioner om menneskerettigheder.¹ Det er derimod, at man bevidst ønskede at gå et skridt videre og sikre en effektiv håndhævelse af rettighederne i form af en domstol, der kan træffe bindende afgørelser for medlemsstaterne på grundlag af klager fra enkeltpersoner, der mener sig krænket i deres konventionsmæssige rettigheder. Håndhævelsessystemet bestod oprindeligt af Den Europæiske Menneskerettighedskommission, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) og Europarådets Ministerkomité. Kommissionen blev nedlagt ved 11. tillægsprotokol grundet et ønske om effektivisering af sagsbehandlingen, samt at højne kvaliteten heraf. Håndhævelsessystemet består således i dag af *den nye* EMD, samt Ministerkomitéen der overvåger implementeringen af EMDs domme.²

At det netop blev dette system der vandt, var ikke givet fra starten. Under forhandlinger af EMRK var der stor uenighed om udformningen af Konvention, herunder uenighed om den foreslåede domstol og dens kompetence. Uenigheden stod navnlig mellem de stater, der på den ene side ønskede et stærkt fælles håndhævelsessystem af menneskerettigheder, og de stater, der på den anden side mente, at en sådan udformning og oprettelse af en domstol ville gribe ind i staternes suverænitet, under argumentation af, at den foreslåede domstol, når den var etableret, ville kunne gå videre i dens anvendelse af EMRK, end hvad de enkelte stater ville finde passende.³

De senere års krige, flygtningestrømme og interne uroligheder har sat Det Europæiske Menneskerettighedssystem under pres, og har pustet til den gamle diskussion om international håndhævelse af menneskerettighederne kontra staternes suverænitet. Dette har udmundet sig i en voldsom debat, hvor juridiske professorer og nationale domstole, såvel som borgere og politikere, offentligt har kritiseret EMDs praksis, herunder dens *dynamiske fortolkningsstil*, ligesom det ofte fremhæves, at EMD burde overlade en større skønsmargin til staterne i de enkelte sager.

I Danmark er debatten navnlig opstået i kølvandet på en række domme⁴ afsagt af danske domstole der, under henvisning til praksis fra EMD, er nået frem til at det ikke har været muligt at udvise en dømt kriminel udlænding på grund af retten til respekt for privat- og familieliv, der er beskyttet af artikel 8 i EMRK, hvorefter EMDs praksis er blevet kritiseret for at forhindre en streng, effektiv og rimelig politik på området.

Til illustration heraf kan nævnes at Dansk Folkeparti den 25. oktober 2016, fremsatte et lovforslag om at ophæve inkorporeringsloven til EMRK, samt at Danmark skulle tage et forbehold overfor Konventionen for at sikre, at den danske regering fremover kan føre den udlændingepolitik, der er flertal for i Folketinget.⁵ Skepsissen og kritikken er ligeledes kommet til udtryk i regeringsgrundlaget for den nuværende VLAK-regering: *For et friere, rigere og mere trygt Danmark*⁶, hvoraf det fremgår: *”Der er imidlertid behov for at se kritisk på den måde, som Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dynamiske fortolkning har udvidet rækkevidden af dele af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (...)”*⁷.

---

¹ Herunder i FNs Verdenserklæring om Menneskerettighederne fra 1948.

² Lorenzen m.fl. s. 5

³ Christoffersen, s. 9

⁴ Af de mest fremtrædende kan nævnes Shuaib Khan-sagen, og Levakovic-sagen

⁵ Beslutningsforslag nr. B 18

⁶ Regeringsgrundlag Marienborgaftalen 2016: ”For et friere, rigere og mere trygt Danmark”

⁷ Marienborgaftalen 2016, s. 55-56

Debatten blussede yderligere op i forbindelse med Danmarks formandskab af Europarådets Ministerkomité, fra den 15. november 2017 til den 18. maj 2018, hvor Statsminister Lars Løkke Rasmussen og Justitsminister Søren Pape Poulsen forudgående havde varslet, at Danmark ville bruge formandskabet til, at lave et opgør med den dynamiske fortolkningsstil, og den deraf følgende udvidelse af rækkevidden af dele af EMRK, ligesom man ønskede, at komme tilbage til de oprindelige beskyttelses hensyn bag Konventionen.⁸

At formandskabet skulle bruges til netop dette formål, blev bakket op af en række juridiske fagpersoner, blandt andet i en artikel fra Jyllands-posten⁹, hvori det lyder at: *"Regeringen bør bruge formandskabet til at rejse kritik af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, der har tiltaget sig for meget magt i bl.a. udlændingepolitikken"* og videre: *"Domstolen tager magten fra parlamenterne, fordi den efter min mening misforstår sin opgave"*¹⁰, *"Domstolen underminerer demokratiet med sin praksis (...)"*¹¹ og *"Domstolen har med sine "dynamiske fortolkninger" af egen drift bevæget sig ind på alle mulige områder og dermed forladt konventionens oprindelige formål fra 1950 om at beskytte demokrati mod totalitære regimer og en gentagelse af Anden Verdenskrig"*¹².

Regeringens første udkast til den såkaldte København-erklæring lagde, under henvisning til den påbegyndte reformproces af EMD¹³ og betydningen af subsidiaritetsprincippet, op til en styrkelse af medlemsstaterne mulighed for at udøve politisk påvirkning af EMDs arbejde, således at nationale interesser skal spille en større rolle, mens Domstolen bør holde sig i baggrunden, herunder særligt på udlændingeområdet. Af udkastet fremgik det blandt andet at:

"The principle of subsidiarity underpins the way in which the Court conducts its review. If a genuine balancing of interests has taken place at the national level, it is not the Court's task to conduct the proportionality assessment afresh. Where domestic courts have carefully examined the facts, applying the relevant human rights standards consistently with the Convention and the Court's case law, and adequately balanced the interests at stake, it is not for the Court to substitute their assessment with its own, unless it has identified strong reasons for doing so." og *"It is widely accepted that the Court should not act as a court of fourth instance, nor as an immigration appeals tribunal, but respect the domestic courts' assessment of evidence and interpretation and application of domestic legislation, unless arbitrary or manifestly unreasonable."*¹⁴

Dette første udkast af København-erklæringen vakte hård kritik fra flere kanter. Det blev blandt andet beskyldt for at fremstå som en skjult forlængelse af den danske indenrigspolitiske agenda om at begrænse EMDs indflydelse på udlændingeområdet, ligesom det ville skade EMDs uafhængighed.¹⁵ En række juridiske fagpersoner har endvidere påpeget, at det af den seneste praksis fra EMD fremgår, at

---

⁸ Se blandt andet udtalelser af Justitsminister Søren Pape Poulsen og Statsminister Lars Løkke Rasmussen i artiklerne: <https://www.fyens.dk/indland/Pape-lover-opgoer-med-fortolkning-af-menneskerettigheder/artikel/3122324> og <https://www.altinget.dk/artikel/loekke-vil-tage-opgoer-med-menneskerettighedsdomstolen>

⁹ <https://jyllands-posten.dk/indland/ECE9298858/eksperter-omstridt-domstol-tager-magten-fra-de-folkevalgte/>

¹⁰ Professor, Gorm Toftegaard Nielsen, *"Eksperter: Omstridt domstol tager magten fra de folkevalgte"*

¹¹ Professor, Mads Bryde Andersen, *"Eksperter: Omstridt domstol tager magten fra de folkevalgte"*

¹² Direktør i tænketanken Justitia, Jacob Mchangama, *"Eksperter: Omstridt domstol tager magten fra de folkevalgte"*

¹³ Påbegyndt ved Izmir-, Interlaken- og Brighton-erklæringen

¹⁴ Draft Copenhagen Declaration, nr. 24 og 25, s. 3.

¹⁵ Se bl.a. Senior lecturer, Jacques Hartmann i <https://www.altinget.dk/eu/artikel/167066-> og Amnesty International I <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/regeringens-forslag-kan-svaekke-borgernes-domstol?publisherId=5566305&releaseId=12258438>

den allerede gør hvad medlemsstaterne ønsker, nemlig at den overlader et umiddelbart større skøn til medlemsstaterne i de konkrete sager.¹⁶

Det blev ikke til noget større opgør ved den endeligt vedtagende København-erklæring, men det er dog stadig interessant at se nærmere på den forudgående diskussion og den fremsatte kritik af EMDs fortolkning og praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge, ligesom det er interessant at se på, hvilken indflydelse København-erklæring kan forventes at få på EMDs fortolkningsstil og praksis på udlændige området, herunder på EMDs brug af subsidiaritetsprincippet.

1.2 Problemformulering

Valget af problemfelt i dette speciale er inspireret af den indledningsvis belyste offentlige debat i forbindelse med det danske formandskab for Europarådets Ministerkomité, fra den 15. november 2017 til den 18. maj 2018, herunder særligt den rejste kritik af EMDs dynamiske fortolkningsstil, og de grænser dens praksis sætter i forbindelse med udvisning af kriminelle udlændinge, samt dens brug af subsidiaritetsprincippet (staternes skønsmargin) i de enkelte sager.

Problemformuleringen er derfor følgende: Hvilken indflydelse kan København-erklæringen forventes at få på EMDs praksis, fortolkningsstil og brug af subsidiaritetsprincippet på området for udvisning af kriminelle udlændinge?

En betingelse for at kunne svare på dette spørgsmål er, at kende EMDs nuværende anvendelse og fortolkningsstil, samt praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge.

Første del (afsnit 2) af specialet vil således beskæftige sig med EMDs dynamiske fortolkningsstil, med henblik på at undersøge hvad der ligger til grund for fortolkningsstilen. Kritikken af fortolkningsstilen vil ligeledes blive behandlet, med henblik på at undersøge, om det reelt er fortolkningsstilen kritikken retter sig imod, eller om det nærmere kan siges at være EMDs konkrete afvejning i de enkelte sager, herunder brugen af princippet om staternes skønsmargin.

Anden del (afsnit 3) af specialet vil redegøre for EMRK artikel 8, der omhandler retten til privat- og familieliv, samt EMDs praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge, i lyset heraf. Det vil herunder blive undersøgt, om EMD kan siges at have indfortolket en beskyttelse mod udvisning af kriminelle udlændinge, der ikke oprindeligt var tiltænkt. Det vil endvidere, på baggrund af en gennemgang af relevant praksis på området, blive undersøgt om EMD allerede har foretaget en praksisændring i dens fortolkning af EMRK artikel 8 på området for udvisning af kriminelle udlændinge, og derved overlader staterne en større skønsmargin i de enkelte sager, som ønsket af medlemsstaterne.

I den sidste del (afsnit 4) af specialet vil der, under inddragelse de forudgående erklæringer fra Europarådets Ministerkomité, og på baggrund af gennemgangen af EMDs fortolkningsstil og praksis, blive diskuteret og vurderet hvilken indflydelse den nye København-erklæring kan forventes at få på EMDs anvendelse af EMRK på området for udvisning af kriminelle udlændinge.

---

¹⁶ Bl.a. Rytter i Juristen nr. 5 2017, Mchangama i *"Er der sket en udvikling i Menneskerettighedsdomstolens praksis angående udvisning af kriminelle udlændinge?"* og Kjølbro i Juristen nr. 5, 2017.

1.3 Metode

Da formålet med dette speciale er at beskrive EMDs fortolkningsstil, samt at fastslå EMDs gældende retspraksis vedrørende EMRKs artikel 8, er specialet af den grund udarbejdet efter den retsdogmatiske metode, der netop har til formål, at fastslå gældende ret, gennem en beskrivelse, fortolkning, analyse og systematisering af relevante retskilder.¹⁷

De mest centrale retskilder i specialet er EMRK og dens tillægsprotokoller, samt retspraksis fra EMD, herunder relevante domme og andre afgørelser. Til brug for besvarelsen af problemformuleringen, er der endvidere anvendt erklæringer fra Europarådets Ministerkomité. Disse er ikke juridisk bindende for EMD, men de har alligevel en vis retskildemæssig værdi, idet de som oftest er udtryk for en fælles holdning fra Europarådets medlemsstater, hvorefter EMD, i overensstemmelse med Wienerkonvention om Traktatrettens artikel 31, stk. 3, bruger dem i dens fortolkning af EMRK.

Der er endvidere anvendt relevant juridisk faglitteratur, herunder artikler fra juridiske tidsskrifter, politisk materiale, og endvidere aktuelle nyhedsartikler og blogindlæg mv. Det bemærkes, at disse ikke er gældende retskilder, men er med til at kaste lys over baggrunden for den gældende retstilstand.

Den retsdogmatiske metode udelukker ikke fremsættelse af retsteoretiske synspunkter, hvorfor det antages, at den afsluttende vurdering af, hvorvidt København-erklæringen vil få indflydelse på EMDs fortolkningsstil og praksis, ligger inden for rammerne af den retsdogmatiske metode, og dermed ikke bevæger sig ind på det retspolitiske område.¹⁸

1.4 Afgrænsning

Specialet fokus er på området for udvisning af kriminelle udlændinge, hvorfor specialet, som udgangspunkt, er baseret på relevant praksis fra dette område. Der skeles ikke til, om udvisningen er sket i forbindelse med en straffesag, eller om udvisningen er blevet vedtaget administrativt efterfølgende grundet begået kriminalitet, idet de europæiske lande har forskellige nationale regler og fremgangsmåder på dette område. Det skal endvidere kort nævnes, at EMD har i praksis har slået fast, at udvisning på grund af kriminalitet, ikke udgør en dobbeltstraf i strid med forbuddet herom efter artikel 4 i 7. tillægsprotokol i øvrigt.¹⁹ I afsnittet om EMDs fortolkningsstil, er der dog blevet inddraget praksis fra andre områder, idet det er den *generelle* fortolkningsstil der ønskes belyst.

I henhold til EMRK artikel 8, der indeholder fire beskyttede rettigheder, herunder retten til respekt for privatliv, familieliv og hjem og korrespondance, er specialet begrænset til kun at behandle retten til privatliv og familieliv, idet de i praksis er de rettigheder, der oftest foretages indgreb i, i forbindelse med udvisninger. Det bemærkes, at retten til sit hjem i nogle sager flyder sammen med retten til retten til privatliv, men grundet omfanget af specialet, er det ikke behandlet nærmere i denne fremstilling.

Det bemærkes endvidere, at også andre bestemmelser i EMRK kan være, eller kan blive krænket, i forbindelse med en udvisning, herunder artikel 3. Artikel 3 indeholder et absolut forbud mod totur, ligesom borgerne ikke må udsættes for hverken umenneskelig eller nedværdigende behandling, eller straf. Det følger af EMDs praksis vedrørende artikel 3, at en person ikke må udsendes til en stat, hvis der er reel risiko for, at vedkommende vil blive behandlet i strid med artikel 3, ligesom en stat heller

---

¹⁷ Evald, s. 212-238

¹⁸ Evald, s. 233

¹⁹ Kjølbro, s. 908

ikke må udsende en person til en anden stat, hvorfra personen risikerer at blive videresendt til et tredjeland, hvor vedkommende risikerer tortur mv.²⁰ Efter artikel 3, skal der foreligge en aktuel beslutning, der vil føre til udvisning, og er således kun anvendelig i forbindelse med den endelige gennemførelse af udvisningen.²¹ Da artikel 3 ikke er relevant i samtlige af de sager, som specialt er baseret på, samt med henvisning til specialets begrænsede omfang, vil artikel 3 ikke blive behandlet nærmere.

2. EMDs fortolkningsstil

2.1 Indledende bemærkninger

EMD er EMRKs juridiske kontrolorgan og indtager en helt central rolle, som det organ der autoritativt fortolker og anvender EMRK. EMDs praksis er EMRK-retten, idet det således er EMDs praksis, der giver EMRKs bredt formulerede rettigheder *kød og blod*.²²

Bestemmelserne i EMRK afsnit II indeholder regler, der regulerer EMDs opgaver, og beskriver rammerne for dens virksomhed, hvilke endvidere suppleres af et procesreglement (Rules of Court), der efter EMRK artikel 26 litra a, vedtages af EMD i plenum. Af EMRK artikel 19 fremgår det, at EMD er oprettet for at sikre opfyldelsen af de forpligtelser, som medlemsstaterne har påtaget sig ved EMRK og de dertil knyttede protokoller, ligesom Domstolen skal fungere på permanent basis.²³ Artikel 32 fastslår EMDs kompetence, der udstrækker sig til at afgøre alle spørgsmål vedrørende fortolkningen og anvendelsen af EMRK og de dertil knyttede protokoller, som indbringes for EMD i overensstemmelse med klagereglerne i EMRK artikel 33-34, samt artikel 47, om afgivelse af rådgivende udtalelser.²⁴ Efter artikel 33 og 34 kan EMD modtage klager fra såvel medlemsstater som individer, hvoraf de individuelle klager, klager fra enkeltpersoner eller ikke-statslige organisationer, er de mest dominerende.²⁵

EMRK artikel 42-46 indeholder regler om EMDs domme.²⁶ Her fremgår det, at *endelige*²⁷ domme og afgørelser er bindende for den involverede stat.²⁸ En dom, der statuerer krænkelse af EMRK, pålægger derefter den krænkende stat en retlig forpligtelse til at indrette sig efter dommen. Det betyder, at staten skal gøre det fornødne til at opfylde statsansvaret efter folkeretten,²⁹ hvorefter krænkelsen skal bringes til ophør, fremtidige krænkelse skal forhindres, ligesom der skal rådes bod på konsekvenserne af krænkelsen, således at tilstanden forud for krænkelsen i videst mulig omfang genoprettes.³⁰ Et eksempel kan være, at gøre det muligt for en udlænding hurtigt at vende tilbage til staten,

---

²⁰ Lorenzen m.fl. s. 243-253

²¹ Lorenzen m.fl. s. 245 og Udvisning ved dom s. 40

²² Rytter s. 80

²³ EMRK art. 19

²⁴ EMRK art. 32

²⁵ Rytter, s. 79-80

²⁶ Der ligeledes suppleres af mere udførlige regler i EMDs procesreglement – Rule of Court, kap. VIII

²⁷ Efter artikel 44, er en dom afsagt af Storkammeret endelig. En dom afsagt af et kammer *bliver* endelig, hvis parterne erklærer at de ikke vil anmode om, at sagen henvises til Storkammeret, eller hvis der ikke er anmodet om herom indenfor 3 mdr. efter datoen for dommen, eller hvis en anmodning afvises af Storkammeret.

²⁸ Jf. EMRK art. 46, stk. 1.

²⁹ Lorenzen m.fl. s. 1181

³⁰ Kjølbro, s. 171

hvis EMD har fastslået, at en udvisning har været i strid med EMRK, ligesom dét at staten skal forhindre fremtidige krænkelse kan betyde, at staten ligeledes kan have en pligt til at ændre sin lovgivning på området.³¹ EMDs præmisser i dens domme og afgørelser indeholder sjældent anvisninger for, hvorledes en stat skal råde bod på en krænkelse,³² hvorved der overlades et skøn til staterne i forbindelse med fuldbyrdelsen af dommene.³³

Efter EMRK artikel 46, stk. 1, er domme og afgørelser alene bindende for den involverede stat. Dette er dog ikke ensbetydende med, at disse ikke kan få indflydelse på andre medlemsstater, idet præjudikatsværdien af EMDs praksis, der gennemgås nærmere i afsnit 2.3.2 betyder at stater, der ikke følger EMDs konventionsfortolkning og indretter national lovgivning og myndighedspraksis herefter, må forvente at blive dømt, hvis de indklages for EMD i en lignende sag.³⁴ EMDs praksis har således stor indflydelse på de nationale stater, og deres lovgivning.

EMRK og dens forarbejder indeholder kun få bestemmelser vedrørende EMDs fortolkning af Konventionen, herunder artikel 17 og 18, der er udtryk for et generelt princip om, at undtagelser til EMRK som udgangspunkt skal betragtes som udtømmende og ikke folketolkes udvidende. Artikel 53 indeholder ligeledes en i menneskeretslig sammenhæng traditionel koordinationsregel, hvorefter konventionskomplekset indeholder minimumsforpligtelser, som ikke kan bruges som grundlag for, at fravige et bedre beskyttelsesniveau garanteret efter national ret, eller efter andre menneskerettighedstraktater, som medlemsstaterne måtte være bundet af.³⁵ EMD er endvidere ikke, på samme måde som en national domstol, knyttet til en forfatningsretlig magt- og rollefordeling, og er således ikke bundet af de magtbalancehensyn og kontrolmekanismer, der ofte findes i en demokratisk forfatning. EMD står på baggrund heraf, relativt frit og uafhængigt i forhold til dens fortolkning af EMRK.³⁶ I sidste ende er EMD dog underlagt *checks and balances*, idet Domstolen er afhængig af medlemsstaternes fortsatte accept.³⁷

Spørgsmålet om EMDs legitimitet hænger således nøje sammen med, hvordan EMDs domme og afgørelser generelt modtages af de involverede parter, herunder særligt medlemsstaterne.³⁸ På trods af de senere års kritiske ryster mod EMD og dens fortolkningsstil, opfylder staterne fortsat EMDs domme, om end der er eksempler på, at der kan gå adskillige år, også uden at der nødvendigvis tages skridt til en abstrakt normopfyldelse, f.eks. ved lovændring.

2.2 Wienerkonvention om Traktatretten

EMRK er en international traktat indgået mellem de europæiske stater. Det naturlige udgangspunkt for EMDs fortolkning af EMRK er således folkerettens almindelige regler om traktatfortolkning, der er udviklet gennem staternes praksis og nedfældet i Wienerkonventionen om Traktatretten fra 1969

---

³¹ Kjølbro, s. 172-174

³² Lorenzen m.fl. s. 1182

³³ Efter EMRK art. 45, stk. 2-5, påser Europarådets Ministerkomité, om en stat fuldbyrder EMDs domme på en tilfredsstillende måde.

³⁴ Lorenzen m.fl. s. 45

³⁵ Lorenzen m.fl. s. 21

³⁶ Rytter, s. 80

³⁷ Rytter, s. 80

³⁸ Kjølbro, Juristen, s. 152

(WT).³⁹ Det er navnlig artikel 31-33 i WT, der indeholder bestemmelser med retningslinjer for fortolkningen af internationale aftaler. EMD henviser sjældent direkte til WT's regler,⁴⁰ men det antages almindeligvis, at EMDs fortolkningsstil svarer til og ligger inden for de folkeretligt retlige fortolkningsrammer.⁴¹

2.2.1 WT's artikel 31

Efter WT's artikel 31, skal en traktats bestemmelser fortolkes i overensstemmelse med deres ordlyd, i lyset af traktatens kontekst og formålet.⁴² EMDs fortolkning af EMRK tager således, i overensstemmelse med princippet i WT's artikel 31, udgangspunkt i en naturlig sprogforståelse af den relevante bestemmelse, bestemmelsens sammenhæng med de andre bestemmelser i EMRK, samt bestemmelsen genstand og formål.⁴³

EMD har i den forbindelse udtalt, at EMRK skal læses som en helhed, og at den skal fortolkes på en måde der fremmer indre sammenhæng og harmoni mellem de forskellige bestemmelser.⁴⁴ EMD vil derfor ikke lægge en fortolkning af en bestemmelse til grund, hvis den giver anledning til problemer i forhold til andre bestemmelser i EMRK, ligesom en bestemmelse ikke skal fortolkes så bredt, at den gør andre og mere specifikke bestemmelser i EMRK overflødige.⁴⁵ Til illustration heraf kan nævnes klagesagen *Misick mod Storbritannien*⁴⁶, hvor EMD fandt, at artikel 8 ikke kunne fortolkes så udvidende, at den dækkede artikel 3 i 1. Tillægsprotokol.

At en traktat skal fortolkes i overensstemmelse med dens kontekst, omfatter også traktatens præambel efter WT artikel 31, stk. 2. EMD fortolker således EMRK's bestemmelser i lyset af de erklærede formål og principper i præambelen. Til illustration heraf kan nævnes dommen *Golder mod Storbritannien*⁴⁷, hvor EMD henviser til WT artikel 31, stk. 2, og endvidere udtaler, at præambelen er et nyttigt redskab ved fortolkningen af EMRK's bestemmelser.⁴⁸

EMRK fortolkes uafhængigt af national ret, hvorefter et begreb i en medlemsstats nationale retsorden således ikke er styrende for fortolkningen af EMRK.⁴⁹ EMD har dog udtalt, at EMRK ikke kan fortolkes i vakuum, hvorfor den nødvendigvis må inddrage andre relevante folkeretlige regler og principper, når den fortolker EMRK.⁵⁰ EMD inddrager således andre konventioner ved fortolkningen af EMRK, samt folkeretslige kilder i øvrigt, hvilket også kaldes for *komparativ fortolkning*.⁵¹

Den komparative fortolkning er i overensstemmelse med WT's artikel 31, stk. 3, hvorefter der ved fortolkningen af en traktat skal tages hensyn til en eventuel efterfølgende aftale mellem de deltagende stater vedrørende traktatens fortolkning eller anvendelsen af dens bestemmelser, enhver efterfølgende

---

³⁹ Rytter, s. 81

⁴⁰ Se dog f.eks. *GOLDER v. THE UNITED KINGDOM* 21/2 1975, hvor EMD i præmisserne flere gange henviser direkte til WT's regler om traktat fortolkning.

⁴¹ Lorenzen m.fl. s. 21

⁴² WT artikel 31

⁴³ Kjølbro, s. 21

⁴⁴ Se bl.a. *STEC AND OTHERS v. THE UNITED KINGDOM* 12/4 2006, pr. 48

⁴⁵ Kjølbro, s. 23

⁴⁶ *MICHAEL MISICK v. THE UNITED KINGDOM* 16/2 2012

⁴⁷ *GOLDER v. THE UNITED KINGDOM* 21/2 1975

⁴⁸ *GOLDER v. THE UNITED KINGDOM* 21/2 1975, pr. 34

⁴⁹ Lorenzen m.fl. s. 22

⁵⁰ Kjølbro, s. 29

⁵¹ Lorenzen, m.fl. s. 23

praksis vedrørende traktatens anvendelse, som fastslår enighed mellem staterne vedrørende dens fortolkning, samt enhver relevant folkeretlig retsregel, der finder anvendelse i forholdet mellem deltagerne.⁵² Inddragelse af andre konventioner og folkeretlige regler og principper ved fortolkningen af EMRK kan blandt andet skyldes, at de er udtryk for en international tendens, der taler til støtte for en bestemt fortolkning af EMRK, ligesom inddragelsen skal ses i lyset af, at EMD lægger stor vægt på at sikre, at den ikke når til et resultat, der er i strid med resultater, der opnås på andre områder indenfor folkeretten, hvorefter en medlemsstat således kan blive påført modstridende folkeretlige forpligtelser.⁵³

Det forhold, at EMD inddrager andre konventioner ved fortolkning af EMRKs bestemmelser, indebærer ikke, at Domstolen fortolker andre konventioner på punkter, hvor disse måtte give anledning til tvivl, eller at Domstolen påser overholdelsen af sådanne konventioner, idet EMD alene har kompetence til, at fortolke og anvende EMRK med tilhørende protokoller.⁵⁴ Der findes mange eksempler, hvor EMD har inddraget andre konventioner eller andre folkeretlige regler, principper og standarder. Det ledende præjudikat anses ofte for at være *Marckx mod Belgien*⁵⁵, hvor EMD, under henvisning til to andre traktater på området, samt de gældende standarder i moderne demokratiske stater, fandt, at forskelsbehandling af børn født i og uden for ægteskab var i strid med EMRK.

Som et andet eksempel kan nævnes, at EMD i sager vedrørende børn, inddrager FNs Børnekonvention fra 1989, herunder i også sager om udvisning af enten barnet eller dets forældre. 196 lande har tiltrådt Børnekonventionen, og den er dermed den mest udbredte menneskerettighedstraktat i verden,⁵⁶ og må den baggrund siges at være udtryk for *en international tendens*, EMD legitimt kan lægge til grund ved dens fortolkning. Efter Børnekonventionens artikel 3, skal barnets bedste, *the best interest of the child*, komme i første række i alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af det offentlige, herunder domstole, forvaltningsmyndigheder og lovgivende organer, eller private institutioner for social velfærd. EMD tillægger, i overensstemmelse hermed, barnets interesse selvstændig betydning og vægt i den konkrete afvejning i de enkelte sager.⁵⁷

EMD inddrager ikke kun bindende konventioner ved fortolkningen af EMRK. Der findes en lang række eksempler på, at EMD ligeledes har inddraget ikke-bindende retsakter, herunder konventioner som den indankede stat ikke har vedtaget, ligesom EMD endvidere inddrager rekommandationer fra Europarådets Ministerkomité.⁵⁸ Ministerkomitéens rekommandationer er ikke juridisk bindende for EMD, men da de ofte er et udtryk for en fælles holdning blandt Europarådets medlemsstater, tillægger EMD dem ofte vægt ved dens fortolkning, ud fra ovenstående princip om, at enhver efterfølgende praksis vedrørende traktatens anvendelse, som fastslår enighed mellem staterne vedrørende dens fortolkning, kan tillægges vægt ved fortolkningen af en traktat.

2.2.2 WTs artikel 32

WT artikel 32 omhandler supplerende fortolkningsmidler, herunder traktaters forarbejder. Efter WTs artikel 32, kan disse tages i betragtning i tilfælde hvor de primære fortolkningsbidrag, efter WTs

---

⁵² Kjølbro, s. 29

⁵³ Kjølbro, s. 30 og EMRK art. 32

⁵⁴ Kjølbro, s. 29

⁵⁵ MARCKX v. BELGIUM 13/6 1979

⁵⁶ <https://www.boerneaadet.dk/boernekonventionen>

⁵⁷ Se blandt andet MASLOV v. AUSTRIA 26/6 2008, pr. 36 og se nærmere om den konkrete afvejning i afsnit .....

⁵⁸ Kjølbro, s. 31

artikel 31, efterlader betydningen af en bestemmelse flertydig eller uklar, eller fører til et åbenbart eller meningsløst resultat.⁵⁹

EMD henviser, i overensstemmelse hermed, sjældent til EMRKs forarbejder i præmisserne i dens afgørelser. Subjektiv fortolkning i lyset af forarbejder spiller således en begrænset rolle i EMDs praksis, og EMD vil normalt være afvisende over for en sådan fortolkning, hvis den fører til et uhensigtsmæssigt resultat, og tillægger det dermed ikke nødvendigvis betydning, hvad *Konventionens fædre* havde for øje, da de forfattede bestemmelserne.⁶⁰ EMD synes endvidere at kræve meget klare holdpunkter i forarbejder, hvis disse skal kunne udgøre et argument et ønsket resultat, ligesom praksis viser, at EMD hovedsageligt anvender forarbejder i tilfælde, hvor de støtter det resultat, EMD i øvrigt ønsker at nå frem til.⁶¹ Et godt eksempel herpå er dommen *Maaouia mod Frankrig*⁶², hvor EMD inddrog forarbejder (*travaux préparatoires*) til 7. tillægsprotokol i dens vurdering af, om artikel 6, stk. 1 var anvendelig i sager om udvisning af udlændinge, hvilket den ikke fandtes at være i den konkrete sag.⁶³

2.2.3 WTs artikel 33

WTs artikel 33 omhandler fortolkningen af traktater, som er bekræftede på to eller flere sprog. Det følger heraf, at teksterne har samme gyldighed med mindre andet er bestemt i traktaten.⁶⁴ Det følger endvidere, at hvis der ved sammenligning af teksterne opstår forskelle i betydningen, skal den betydning som bedst forener de forskellige tekster, under hensyn til traktatens hensigt og formål, lægges til grund.⁶⁵

Ved EMRK er det alene den engelske og franske tekst, der er autoritative, hvorfor EMDs fortolkning og anvendelse af EMRK foregår på grundlag af disse to sproglige versioner. Eventuelle forskelle i de to tekster kan som udgangspunkt ikke anføres til støtte for en indskrænkende fortolkning af rettigheder, der indebærer en dårligere beskyttelse. Hvis der er forskelle i de to tekster, vil EMD, i overensstemmelse med WT artikel 33, således lægge den forståelse til grund, der bedst forener de to tekster, under hensyn til indholdet og formålet af EMRK. Hvis forskellen i de to tekster vedrører en undtagelse til EMRK, herunder muligheden for at foretage indgreb i rettigheder, der som udgangspunkt skal fortolkes indskrænkende, vil EMD lægge vægt på den mest snævre oversættelse.⁶⁶

Til illustration af dette kan nævnes *Perinçek mod Schweiz*⁶⁷, hvor EMD blandt andet tog stilling til sproglige forskelle mellem den engelske og den franske tekst. Det drejede sig om udtrykkene "*The prevention of disorder*" og "*la défense de l'ordre*" i henhold til artikel 10, stk. 2. EMD henviser direkte til WTs artikel 33, og udtaler herefter at:

"Bearing in mind that the context in which the terms at issue were used is a treaty for the effective protection of individual human rights (...) that clauses (...) that permit interference with Convention rights must be interpreted restrictively (...) and that, more generally, exceptions to a general rule

---

⁵⁹ WT artikel 32

⁶⁰ Kjølbro, s. 23

⁶¹ Lorenzen m.fl. s. 25 og Kjølbro, s. 24

⁶² MAAOUIA v. FRANCE 5/10 2000

⁶³ MAAOUIA v. FRANCE 23/6 2008, pr. 36 og 41

⁶⁴ WT artikel 33, stk. 1

⁶⁵ WT artikel 33, stk. 4

⁶⁶ Kjølbro, s. 22

⁶⁷ PERİNÇEK v. SWITZERLAND 15/10 2015

*cannot be given a broad interpretation (...), the Court finds that, since the words used in the English text appear to be only capable of a narrower meaning, the expressions “the prevention of disorder” and “la défense de l’ordre” in the English and French texts of Article 10 § 2 can best be reconciled by being read as having the less extensive meaning”.*⁶⁸

2.3 Særlig fortolkning som menneskerettighedskonvention

Udgangspunktet er, som det fremgår af ovenstående, at EMD fortolker EMRK i overensstemmelse med de almindelige principper om traktatfortolkning i WT. EMD har dog ofte understreget, at EMRK har en særlig status, fordi der til EMRK er knyttet en særlig mellemstatslig klageordning. EMRK består derved ikke af et net af flere bilaterale forpligtelser, men af objektive forpligtelser, der er underlagt fælles håndhævelse, og som efter deres formål skal fortolkes således, at de sikrer individet en reel beskyttelse, så rettighederne ikke blot er teoretiske og illusoriske, og ikke således, at staternes forpligtelser begrænses mest muligt, hvorfor EMRK herefter ikke kan betragtes som en typisk folkeretlig aftale.⁶⁹

Dette kom blandt andet til udtryk i *Irland mod Storbritannien*⁷⁰, hvor EMD udtalte at: *“Unlike international treaties of the classic kind, the Convention comprises more than mere reciprocal engagements between contracting States. It creates, over and above a network of mutual, bilateral undertakings, objective obligations which, in the words of the Preamble, benefit from a “collective enforcement””.*⁷¹ Det kom ligledes også til udtryk i *Soering mod Storbritannien*⁷², hvor EMD udtalte: *“In interpreting the Convention regard must be had to its special character as a treaty for the collective enforcement of human rights and fundamental freedoms”.*⁷³

Det er dog vanskeligt at afgøre hvilken nærmere betydning, om end nogen, denne betragtning har, idet også andre overstatslige systemer, herunder EU-retten, er underlagt en tilsvarende klageordning.⁷⁴ Det kan dog slås fast, at EMD og dens fortolkning i nogen grad adskiller sig fra fortolkningen af andre og mere klassiske konventioner, der indeholder mere specifikke regler.⁷⁵

2.3.1 Dynamisk fortolkning

EMD udtalte allerede i 1978 i dommen *Tyrer mod Storbritannien*⁷⁶, at: *“(...)the Convention is a living instrument which, as the Commission rightly stressed, must be interpreted in the light of presentday conditions.”*,⁷⁷ og udtalte nærmere om dens praksis i *Irland mod Storbritannien*⁷⁸ fra samme år, at: *“The Court’s judgments in fact serve not only to decide those cases brought before the Court but, more generally, to elucidate, safeguard and develop the rules instituted by the Convention(...).”*⁷⁹

---

⁶⁸ PERİNÇEK v. SWITZERLAND 15/10 2015, pr. 151

⁶⁹ Lorenzen m.fl. s. 21 og Rytter, s. 83

⁷⁰ IRELAND v. THE UNITED KINGDOM 18/1 1978

⁷¹ IRELAND v. THE UNITED KINGDOM 18/1 1978, pr. 239

⁷² SOERING v. THE UNITED KINGDOM 7/7 1989

⁷³ SOERING v. THE UNITED KINGDOM 7/7 1989, pr. 87

⁷⁴ Lorenzen m.fl. s. 22

⁷⁵ Som eksempel på en klassisk konvention kan nævnes CMR-Konventionen, der i udførligt regulere transport af gods på landevej.

⁷⁶ TYRER v. THE UNITED KINGDOM 25/4 1978

⁷⁷ TYRER v. THE UNITED KINGDOM 25/4 1978, pr. 31

⁷⁸ IRELAND v. THE UNITED KINGDOM 18/1 1978

⁷⁹ IRELAND v. THE UNITED KINGDOM 18/1 1978, pr. 154

Dette indebærer, at kravene til beskyttelse af menneskerettighederne efter EMRK ændrer sig med tiden, i takt med samfundsudviklingen, ligesom EMD anser sig forpligtet til at sørge for denne udvikling. EMDs fortolkningsstil kan på den baggrund karakteriseres som *dynamisk*. Den dynamiske fortolkning skal endvidere ses i sammenhæng med EMDs komparative fortolkning, gennemgået ovenfor, hvorefter standarderne af beskyttelsen af rettighederne efter EMRK, logisk vil udvikle sig i takt med de internationale gældende standarder, herunder også nationale standarder, hvis disse udtrykker en fælles holdning blandt medlemsstaterne.⁸⁰

Den dynamiske fortolkningsstil antages at være det almindelige udgangspunkt for fortolkning af traktater efter folkeretten, hvorfor det ikke er hverken enestående eller ekstraordinært, at EMD anvender denne fortolkningsstil.⁸¹ Det ligger endvidere i tråd med det udgangspunkt, der blevet antages under forhandlingerne til EMRK, hvorefter Konventionen skulle fortolkes i overensstemmelse med til generelle retsprincipper på ethvert givent tidspunkt, hvorfor det således blev overladt til EMD, og dens efterfølgende praksis, at udvikle rettighederne beskyttet af EMRK.⁸²

Alle EMRKs bestemmelser fortolkes dynamisk. Det er således en udbredt misforståelse, at den dynamiske fortolkning følger af proportionalitetsprincippet, eller af doktrinen om staternes skønsmargin, idet princippet om den dynamiske fortolkningsstil gælder både inden og uden for anvendelsesområderne for principperne om proportionalitet og staternes skønsmargin.⁸³

Der er grænser for princippet om dynamisk fortolkning. En sådan fortolkning hverken må eller kan føre til skabelsen af nye rettigheder, der ikke allerede er anerkendt i EMRK. Fortolkningen må endvidere ikke føre til, at eksisterende rettigheder gøres indholdsløse, eller at der skabes nye legitime undtagelser for indgreb i eksisterende rettigheder beskyttet af EMRK.⁸⁴

2.3.2 Betydning af EMDs praksis

EMDs praksis spiller en overordentlig stor rolle ved fortolkningen og anvendelsen af EMRK, idet EMD udover at træffe afgørelser i de enkelte sager, ligeledes har til opgave at fastslå, videreudvikle og præcisere de generelle principper, der følger af EMRK, og som medlemsstaterne skal overholde.⁸⁵ EMD henviser endvidere i nye domme, til egne tidligere afgørelser og domme, på områder hvor den allerede har fastlagt gældende EMRK-ret og principper.

EMDs praksis er efterhånden så omfattende, at den på de fleste områder gennem abstrakt konventionsfortolkning har fastslået ganske detaljerede generelle principper, herunder principperne om proportionalitet og staternes skønsmargin, samt doktrinen om positive forpligtelser. EMD har ligeledes, i henhold til de enkelte bestemmelser, fastslået en lang række gældende principper til vejledning for de nationale domstoles anvendelse af EMRK. Til illustration heraf kan nævnes området for udvisning

---

⁸⁰ Christoffersen, s. 57

⁸¹ Lorenzen m.fl. s. 23 og Christoffersen s. 57-66

⁸² Christoffersen, s. 44

⁸³ Lorenzen m.fl. s. 23 og Christoffersen, s. 58

⁸⁴ Kjølbros, s. 26

⁸⁵ Kjølbros, Juristen, s. 153 og IRELAND v. THE UNITED KINGDOM 18/1 1978, pr. 154

af kriminelle udlændinge, hvor EMD i dens præmisser, i enkelte sager, har angivet en nærmest udførlig liste over de kriterier, der skal lægges vægt på i den konkrete afvejning af, om en udvisning er i strid med EMRK.⁸⁶

EMD er ikke formelt bundet af sine tidligere domme og afgørelser. Domstolen anser sig dog i praksis for bundet heraf, under hensyn til retssikkerheden og forudsigeligheden af hvad der er gældende ret, og har blandt andet i dommen *Chapman mod Storbritannien*⁸⁷ udtalt, at: ”*The Court considers that, while it is not formally bound to follow any of its previous judgments, it is in the interests of legal certainty, foreseeability and equality before the law that it should not depart, without good reason, from precedents laid down in previous cases.*”⁸⁸

Som det fremgår af ovennævnte citat, er dét, at EMD anser sig for bundet af dens tidligere afgørelser ikke ensbetydende med, at den ikke fraviger disse, såfremt der foreligger tungtvejende grunde herfor. Dette skal ses i sammenhæng med den dynamiske og komparative fortolkningsstil, hvorefter en fravigelse af tidligere praksis kan være påkrævet til sikring af, at EMDs fortolkning af EMRK afspejler skete forandringer i internationale standarder, og dermed fortsat er i overensstemmelse med gældende samfundsforhold.⁸⁹ Det kan på den baggrund ligeledes siges, at den dynamiske fortolkningsstil nok er mest iøjefaldende i de tilfælde, hvor EMD afsiger principielle domme til afklaring eller ændring af praksis.

Der findes mange eksempler på, at EMD udtrykkeligt har gjort med eller forladt en tidligere praksis. Til illustration heraf kan nævnes dommen *Sergery Zolotukhin mod Rusland*⁹⁰, hvor EMD gjorde op med dens tidligere praksis og angav nye kriterier for, hvornår der foreligger dobbelt strafforfølgning for den samme forbrydelse i strid med princippet om *ne bis in idem* i artikel 4 i 7. tillægsprotokol.⁹¹ En sådan praksisændring kommer sjældent ud af det blå. Til illustration heraf kan nævnes den gradvise udvikling i anerkendelsen af udlændinges ret til privatliv, såvel som familieliv, efter artikel 8, hvilket vil blive gennemgået nærmere i afsnit 3.3, hvor de nye tendenser og overvejelser er kommet løbende til udtryk i EMDs præmisser og dissenser, og er efterfølgende blevet slået fast i nye domme og afgørelser.

2.4 Sammenfatning

På baggrund af ovenstående gennemgang kan det fastslås, at EMDs fortolkningsstil som udgangspunkt ligger inden for rammerne af den almindelige traktatfortolkning, efter reglerne i WTs artikel 31-33. Udgangspunktet modificeret i nogen grad, i forhold til fortolkning af klassiske konventioner, af EMRKs særlige status som menneskerettighedskonvention, med en tilknyttet mellemstatslig klageordning, om end denne status ikke er helt fremmed indenfor andre grene af folkeretten, herunder i det nuværende EU-retslige system.

Det kan endvidere slås fast, at EMDs dynamiske fortolkningsstil, herunder den komparative fortolkning, ligger helt i tråd med folkerettens almindelige udgangspunkt om, at en traktat skal fortolkes i overensstemmelse med til enhver tid gældende internationale regler og standarder, ligesom fortolkningsstilen i øvrigt er i tråd med de oprindelige intentioner herom, som antaget under forhandlingerne

⁸⁶ Bl.a. i MASLOV v. AUSTRIA 23/6 2008, pr. 48 og i ÜNER v. THE NETHERLANDS 18/10 2006, pr. 57-58

⁸⁷ CHAPMAN v. THE UNITED KINGDOM 1/18 2001

⁸⁸ CHAPMAN v. THE UNITED KINGDOM 1/18 2001, pr. 70

⁸⁹ Kjølbros s. 18, samt ovenstående afsnit om den dynamiske fortolkningsstil.

⁹⁰ SERGEY ZOLOTUKHIN v. RUSSIA 10/2 2009

⁹¹ Kjølbros, s. 20 og SERGEY ZOLOTUKHIN v. RUSSIA 10/2 2009, pr. 78-84

af EMRK. Det blev som nævnt, overladt til EMD og dens praksis at videre udvikle og udfylde EMRKs rettigheder, hvorfor den dynamiske og komparative fortolkning er helt essentiel, hvis rettighederne efter EMRK ikke skal blive udhulet og illusoriske. Det kan på baggrund heraf være svært at se, hvorledes kritikken af netop fortolkningsstilen er opstået, hvilket vil blive undersøgt nærmere nedenfor.

2.5 Kritikken af EMD og dens fortolkningsstil

På trods af de oprindelige uenigheder mellem medlemsstaterne om et fælles internationalt håndhævelsessystem kontra hensynet til staternes suverænitet, som indledningsvis omtalt i afsnit 1.1, har alle 47 medlemsstater af Europarådet i dag tiltrådt både EMRK samt de fleste af de tilhørende tillægsprotokoller, herunder reglerne for EMDs virke og dens oprindelige antagne fortolkningsstil. Man skulle således tro at stridsøksen, vedrørende EMD og anvendelsen af EMRK, for længst var blevet begravet. At dette ingenlunde er tilfældet, fremgår af den indledningsvis belyste offentlige debat og kritikken af EMD.

Baggrunden for kritikken må generelt antages at bunde i, at EMDs anvendelse af EMRK har stor indflydelse på staters nationale lovgivning og retspraksis, idet de, hvis de ikke følger EMDs praksis, kan risikere at blive indklaget for Domstolen og efterfølgende dømt. Især dømte stater, eller de stater EMDs praksis indirekte rammer, er ofte utilfredse med dommene, og føler således at EMD er gået for langt i sin anvendelse af EMRK.

Ifølge dr.jur. Jonas Christoffersen og professor Mikael Rask Madsen, bakkede de europæiske medlemsstater oprindeligt op om EMDs mere aktivistiske tilgang til anvendelsen af EMRK, med den konsekvens at EMDs rolle styrkedes på bekostning af national politik og jura.⁹² Fra 2004 og frem ændrede denne holdning sig drastisk, hvilket kom i kølvandet på en generel modstand mod og kritik af *europæiseringen* i det hele taget, altså en generel kritik af den stigende magt til europæiske supranationale magtsystemer, herunder også EU-systemet.⁹³ EMD kom kort sagt i politisk modvind.

Den ændrede holdning til EMD og dens fortolkningsstil kom for alvor til udtryk forud for det britiske formandskab af Europarådets Ministerkomité i 2012, hvor blandt andet den daværende premierminister, David Cameron udtrykte sin kritik i en tale i 2011, hvor han udtalte at: *“The truth is, the interpretation of human rights legislation has exerted a chilling effect on public sector organisations, leading them to act in ways that fly in the face of common sense, offend our sense of right and wrong, and undermine responsibility”*.⁹⁴

Fra et dansk perspektiv kan en del af forklaringen på kritikken ligeledes findes i det faktum, at EMDs dynamiske fortolkningsstil ligger langt fra de danske domstoles anvendelse af dansk lovgivning, idet de tillægger loves forarbejder langt større vægt end EMD. Til illustration heraf kan nævnes, at professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen i en artikel i Juristen⁹⁵ påpeger, at: *“Når menneskeretlige nyfortolkninger rammer nationale love, der er vedtaget på demokratisk vis, opstår der uværgerligt en spænding mellem den lovgivende og den dømmende magt”* og han understreger endvidere, at denne

---

⁹² U.2015B.13, s. 2

⁹³ U.2015B.13, s. 3

⁹⁴ Tale givet af David Cameron den 15. august 2011

⁹⁵ Andersen, Juristen, s. 82

spænding reelt opstår, fordi domme fra EMD ikke uden videre kan ændres ved ny lovgivning i modsætning til national lovgivning.⁹⁶

Som indledningsvist nævnt, er kritikken i Danmark navnlig opstået i kølvandet på en række domme⁹⁷ afsagt af danske domstole, der under henvisning til praksis fra EMD, er nået frem til, at det ikke har været muligt at udvise en dømt kriminell udlænding på grund af retten til respekt for privat- og familieliv, der er beskyttet af artikel 8 i EMRK. Det rejser spørgsmålet, om det reelt er EMDs fortolkningsstil, som kritikken er rettet imod, eller om den nærmere er opstået som en konsekvens af EMDs prøvelser og resultater i de konkrete sager.

Professor, dr. jur. Jens Vested-Hansen har i den forbindelse udtalt, at: *"Ud fra de eksempler, som er blevet fremdraget i denne diskussion (vedr. den dynamiske fortolkningsstil), forekommer det altid umiddelbart indlysende, hvad der sigtes til med dette begreb, der undertiden synes anvendt som mere generelt udtryk for de tendenser i EMD's praksis, der kritiseres for at indebære for vidtgående begrænsninger af konventionsstatens suveræne beslutningsmuligheder."*⁹⁸ Han henviser endvidere til at begreber, som staternes skønsmargin og den dynamiske fortolkningsstil, ofte blandes sammen i den offentlige debat, således at det står uklart, hvad kritikken egentlig sigter imod.

Folketingets ombudsmand, Jørgen Steen Sørensen har i lignende retning udtalt, at: *"Så er der den kritik af judiciel aktivisme, der ikke så meget er principielt funderet, men i højere grad er begrundet i de konkrete resultater, som aktivismen fører til. Hvis man ser på den aktuelle politiske diskussion i Danmark om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, er det rimeligt at sige, at det er denne variant af kritikken, der dominerer.(...) Man er ikke begejstret for resultaterne, og derfor sætter man spørgsmålstegn ved metoden."*⁹⁹ og forsætter: *"F.eks. er det et kvalificeret gæt, at hvis Menneskerettighedsdomstolens "aktivisme" ikke blev opfattet som en indsnævring af medlemsstaternes adgang til at udvise kriminelle udlændinge, ville kritikerne ikke se de samme problemer i aktivismen, som de gør nu."*¹⁰⁰

Generalsekretær i Amnesty Danmark, Tine Christensen har udtrykt en tilsvarende holdning, og har blandt andet udtalt, at: *"Vores opfordring til regeringen er derfor helt grundlæggende ikke at lade en håndfuld enkeltsager om udvisningen af kriminelle udlændinge overskygge eller undergrave den unikke europæiske institution."*¹⁰¹

Når kritikken således nærstuderes, er det nærmest at antage, at den udadtil vel nok er rettet mod den dynamiske fortolkningsstil, men i bund grund handler om noget andet, nemlig de resultater, som EMD når frem til i de enkelte sager, ligesom det af professor dr.jur. Jens Vested-Hansen er blevet påpeget at staterne, herunder Danmark, ønsker at EMD overlader dem et større skøn i de enkelte sager.¹⁰²

Utilfredsheden med EMDs praksis på enkelte områder pakkes, så at sige, ind i en mere generel kritik rettet mod EMDs dynamiske fortolkningsstil. Som det fremgår, sker dette blandet andet grundet sammenblanding af begreber som den *dynamiske fortolkningsstil* og *staternes skønsmargin*. Man kan endvidere få den opfattelse, at man i Danmark mener, at fordi vi i høj grad lever op til EMRKs standarder, så behøves vi ikke at blive styret *ovenfra*. Man glemmer dog i den forbindelse at tage højde

---

⁹⁶ Andersen, Juristen, s. 82

⁹⁷ Af de mest fremtrædende kan nævnes Shuaib Khan- og Levakovic-sagerne

⁹⁸ Vedsted-Hansen, Juristen, 239

⁹⁹ Sørensen, Juristen, s. 76

¹⁰⁰ Sørensen, Juristen, s. 76

¹⁰¹ Christensen i *"Vil Danmark bryde ned eller bygge op?"*

¹⁰² Vedsted-Hansen, Juristen, s. 242

for, at det ikke er alle europæiske lande, der behandler deres borgere efter samme standarder, hvorfor der stadig er behov for et fælles håndhævelsessystem.

3. Har EMD foretaget en praksisændring på området for udvisning af kriminelle udlændinge?

Som det fremgår af ovenstående gennemgang, er det nærmere EMDs anvendelse af EMRK i enkelte sager der reelt kritiseres, og således ikke dens dynamiske fortolkningsstil. Som det endvidere er fremgået, er en del af forklaringen på dette, at der i den offentlige debat ofte sker en sammenblanding af begreber som *fortolkningsstil* og princippet om *staternes skønsmargin*, som af den grund vil blive uddybet i afsnit 3.3.5.

Som det ligeledes fremgår af afsnit 2.5, består kritikken hovedsageligt i, at EMD bør overlade et større skøn til staterne i de enkelte sager. Flere juridiske fagpersoner har som nævnt påpeget, at EMD allerede har foretaget en sådan praksisændring, blandt andet på grund af *Brighton-erklæringen*.¹⁰³ Om EMD allerede har foretaget en sådan praksisændring, vil blive undersøgt nærmere i dette afsnit. Der vil således først blive foretaget en gennemgang af EMDs praksis generelt, med henblik på at fastslå hvilke kriterier, EMD lægger til grund i dens afgørelser. Efterfølgende vil en række af EMDs nyere domme blive gennemgået, med henblik på at belyse, hvorvidt EMD allerede har foretaget den ønskede praksisændring.

3.1 Indledende bemærkninger til EMRK artikel 8

EMRK artikel 8 beskytter individets privatsfære og ret til *privatliv* og *familieliv*. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

Stk. 1 Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.

Stk. 2 Ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder¹⁰⁴.

Artikel 8 indeholder fire beskyttede rettigheder: Retten til respekt for *privatliv*, *familieliv*, *hjem* og *korrespondance*. Anvendelsesområdet for bestemmelsen er på den baggrund særdeles bred og umulig at fastlægge generelt, ligesom afgrænsningen mellem de enkelte rettigheder ikke altid er helt skarp.¹⁰⁵ Artikel 8 kan påberåbes, af såvel fysiske som juridiske personer, men visse aspekter af bestemmelsen kan, efter deres karakter alene, omfatte fysiske personer.¹⁰⁶

Artikel 8 er en af de bestemmelser i Konventionen, der pålægger staterne både *negative* og *positive* forpligtelser. De *negative pligter* består i, at de offentlige myndigheder skal afholde sig fra at gøre

---

¹⁰³ Bl.a. Rytter i Juristen, Mchangama i artiklen ”Er der sket en udvikling i Menneskerettighedsdomstolens praksis angående udvisning af kriminelle udlændinge?” og Kjølbro i Juristen.

¹⁰⁴ EMRK artikel 8

¹⁰⁵ Rytter, s. 200

¹⁰⁶ Lorenzen m.fl., s. 642

indgreb i de beskyttede rettigheder, hvilket er det primære formål med bestemmelsen.¹⁰⁷ Derudover har EMD indfortolket visse *positive pligter* for staterne, blandt andet med støtte i formulering ”skal sikre” i artikel 1, for at opnå en reel og effektiv beskyttelse af de sikrede rettigheder.¹⁰⁸ Disse positive pligter består i, at staterne, i visse tilfælde, vil være forpligtet til at træffe foranstaltninger, for at sikre en realisering af de rettigheder, der er omfattet af artikel 8.¹⁰⁹ De positive forpligtelser gælder ikke kun i forholdet mellem staten og individet, men i visse tilfælde også i forholdet mellem private, hvilket er et eksempel på Konventionens horisontale virkning.¹¹⁰ Indholdet og omfanget af staternes positive forpligtelser beror på en konkret vurderingen i de enkelte sager, og afhænger primært af, om de relevante beskyttelseshensyn er blevet iagttaget, og at der derved er opnået en rimelig balance mellem individets rettigheder og de generelle samfundsinteresser.¹¹¹

Rettighederne i artikel 8 er ikke ubegrænsede og absolutte. Det enkelte individs rettigheder vil i praksis ofte stride mod vægtige samfundshensyn eller andre individers rettigheder, hvorfor det er nødvendigt at kunne gøre indgreb.¹¹² Efter artikel 8, stk. 2, kan der således gøres indgreb i de beskyttede rettigheder, hvis indgrebet har hjemmel i lov, og er nødvendigt i et demokratisk samfund til varetæelse af legitime formål.¹¹³

3.1 Retten til privatliv

Retten til *privatliv* har et selvstændigt indhold, men er ligeledes nøje knyttet til beskyttelsen af familieliv, hjemmeliv, bolig og korrespondance, hvorfor spørgsmål om beskyttelse af privatliv må vurderes i sammenhæng hermed.¹¹⁴ Et indgreb i privatlivet må overstige et vist minimum af intensitet, for at blive anset for omfattet af artikel 8.¹¹⁵

Der findes ingen udtømmende definition af begrebet *privatliv*, men det kan med nogen forenkling beskrives som dækkende fysiske, moralske og psykologiske aspekter af den personlige integritet, den personlige identitet og den personlige autonomi.¹¹⁶ Beskyttelsen knytter sig til det enkelte individ, og er ikke begrænset til den indre sfære, hvor individet kan leve sit personlige liv efter eget ønske, men omfatter, i et vist omfang, tillige retten til at etablere og udvikle relationer til andre.¹¹⁷

Der er tale om beskyttelse af et livsområde i konstant udvikling. Ny teknologi og udvikling i samfundets normer, f.eks. anerkendelse af homoseksuelles rettigheder, kan føre til anerkendelse af nye privatlivsproblemer, der udvider anvendelsesområdet for artikel 8.¹¹⁸ Bestemmelsen fungerer således ofte som en *opsamlingsrettighed*, der kan beskytte individet i de tilfælde som falder uden for de mere specielle rettigheders anvendelsesområde.¹¹⁹

---

¹⁰⁷ Kjøbro, s. 27 og 796

¹⁰⁸ Kjøbro, s. 27 og 796

¹⁰⁹ Lorenzen m.fl., s. 644

¹¹⁰ Kjøbro, s. 27 og 796 og Lorenzen m.fl. s. 648

¹¹¹ Lorenzen m.fl., s. 644

¹¹² Rytter, s. 201

¹¹³ Kjøbro, s. 755

¹¹⁴ Lorenzen m.fl., s. 649

¹¹⁵ Kjøbro, s. 773

¹¹⁶ Lorenzen m.fl., s. 650

¹¹⁷ Jf. bl.a. NIEMIETZ v. GERMANY 16/12 1992, pr. 29 og CHRISTINE GOODWIN v. THE UNITED KINGDOM 11/7 2002, pr. 90

¹¹⁸ Rytter, s.200

¹¹⁹ Rytter, s.200

3.1.2 Retten til familieliv

Retten til *familieliv* beskytter familiens integritet, og dermed retten til at leve sammen uden statens indblanding. Artikel 8 beskytter således imod visse indgreb hvorved familiens medlemmer adskilles, herunder udvisning af den ene forælder, medmindre tungtvejende hensyn retfærdiggør indgrebet.¹²⁰ Bestemmelsen tager som udgangspunkt sigte på *eksisterende familieliv*, og sikrer derved ikke en ret til at stifte en familie.¹²¹

Udgangspunktet for afgrænsningen af *familielivsbegrebet* i artikel 8 er den traditionelle kernefamilie, som denne er blevet modificeret i moderne familiepraksis. Den omfatter blandt andet ægtefæller, faste samlivspartnere, homoseksuelle par, mindreårige børn, børn af tidligere eller senere ægteskaber, samt børn født uden for ægteskab.¹²² Desuden kan også andre slægtninge, foruden forældre og søskende, have nære familiemæssige bånd til et barn, og dermed falde ind under begrebet om *familieliv*.¹²³

Det beror på en konkret vurdering, hvorvidt et forhold er omfattet af beskyttelsen af familielivet i artikel 8. EMD foretager en helhedsvurdering, hvori der indgår både faktiske, biologiske og retlige bånd mellem parterne.¹²⁴ Ved vurderingen af, om et forhold mellem ugifte samlevende kan siges at udgøre et familieliv, lægges der blandt andet vægt på længden af forholdet, om der er tale om et samlevende par og om parterne, ved at have fået børn, eller på anden måde, har udtrykt forpligtelse overfor hinanden.¹²⁵ Ved vurdering af, om der mellem fjernere familiemedlemmer er blevet etableret et familieliv, lægges der vægt på følelsesmæssig, praktisk og økonomisk afhængighed, eventuelt husstandsfullesskab og alder og kultur.¹²⁶

3.2 EMRK artikel 8 og udvisning – de oprindelige intentioner

Kun statsborgere er absolut sikrede imod at blive udvist fra, eller blive nægtet indrejse i, den stat hvori de er statsborgere.¹²⁷ Udlændinge kan derimod nægtes indrejse, ophold og kan udvises fra en stat.¹²⁸ Retten til at kontrollere udlændinges indrejse og ophold tilkommer de enkelte stater, hvilket følger af det folkeretslige suverænitetprincip, hvorefter enhver stat har eneret til at udøve myndighed på sit territorium og fastsætte regler for egne statsborger.¹²⁹

EMD har i overensstemmelse med det folkeretslige suverænitetprincip anerkendt, at det er overladt til staterne at opretholde den offentlige ro og orden, herunder ved at udøve retten til at kontrollere udlændinges indrejse og ophold i staten, ligesom EMRK i princippet ikke tager direkte sigte på at regulere dette område, og EMD har i flere afgørelser udtalt: *”The Court accepts that the Convention does not in principle prohibit the Contracting States from regulating the entry and of stay of aliens”*

---

¹²⁰ Rytter, s. 212-213

¹²¹ Retten til indgå ægteskab og stifte familie er derimod særskilt beskyttet i artikel 12.

¹²² Lorenzen m.fl., s. 706

¹²³ Rytter, s. 213

¹²⁴ Rytter, s. 213

¹²⁵ Kjølbros, s. 786

¹²⁶ Lorenzen m.fl., s. 712

¹²⁷ Jf. EMRK TP 4, artikel 3

¹²⁸ Princippet kommer bl.a. til udtryk i EMRK artikel 5, litra f, der har følgende ordlyd: ”Enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed. Ingen må berøves friheden undtagen i følgende tilfælde og i overensstemmelse med den ved lov forskrevne fremgangsmåde: .. f) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person for at hindre ham i uretmæssig at trænge ind i landet eller af en person, *mod hvem der tages skridt til udvisning eller udlevering*”. Det følger dog af EMRK TP 4, artikel 4, at kollektiv udvisning af udlændinge er forbudt.

¹²⁹ Germer, s. 35

¹³⁰ og i en anden sag endvidere, at: ” *The Convention does not guarantee the right of an alien to enter or to reside in a particular country and, in pursuance of their task of maintaining public order, Contracting States have the power to expel an alien convicted of criminal offences.* ”¹³¹ Retten til respekt for *familieliv* og *privatliv*, eller EMRK i øvrigt, indeholder således som udgangspunkt, ikke et krav for en udlænding på at få adgang til, eller ophold i et land, eller en garanti mod udvisning.¹³²

Efter sin ordlyd tager bestemmelsen i artikel 8, ej heller direkte sigte på at regulere staternes adgang til at udvise kriminelle udlændinge. Når den i praksis alligevel får den virkning, er det fordi staterne efter artikel 1, skal sikre *enhver person* under deres jurisdiktion de rettigheder og friheder der følger af Konventionen. *Enhver person* omfatter ikke kun statsborgere, men ligeledes udlændinge, hvilket endvidere også gælder i henhold til artikel 8.¹³³ Lige fra den tidligste praksis, fra den nu nedlagte Menneskerettighedskommission i slutningen af 1960'erne,¹³⁴ og frem til de første domme fra EMD om spørgsmålet om anvendeligheden af artikel 8 i udvisningssager,¹³⁵ er det blevet behandlet som en selvfølge, at udsendelse af udlændinge kan udgøre et indgreb i rettighederne efter artikel 8.¹³⁶

Staternes ret til at udvise udlændinge er herefter begrænset, idet en eventuel udvisning alene kan finde sted, hvis indgrebet er foreneligt med artikel 8. Det betyder, at udlændinge nyder en vis beskyttelse imod udvisning, på trods af et begået strafbart forhold, såfremt udvisningen griber ind i deres ret til privatliv og familieliv, hvilket ofte vil være tilfældet i praksis.

Kritikere har i den forbindelse påpeget, at det ikke oprindeligt var intentionen, at artikel 8 skulle yde udlændinge beskyttelse mod udvisning, ligesom den danske regering, som nævnt i indledningen, har udtryk ønske om, at komme tilbage til *de oprindelige beskyttelseshensyn*.¹³⁷ Centerleder, Anders Henriksen har således peget på at forarbejderne til 4. tillægsprotokol til EMRK fra 1963, alene indeholder et forbud mod kollektiv udvisning af udlændinge, og ikke regulerer spørgsmålet om individuel udvisning.¹³⁸ Det fremgår af disse forarbejder, at ekspertkomitéen der forberedte den 4. tillægsprotokol, ikke valgte at sætte bestemmelser ind for regulering af individuel udvisning. Flertallet af komitéens medlemmer var således af den opfattelse, at: ”*the State concerned should alone be competent, in applying such a provision, to judge of the reasons which, according to its internal law, could motivate expulsion and that such decisions should not be subject to control by the organs envisaged by the Convention.* ”¹³⁹ Udtalelsen understøtter således argumentet, at det ikke oprindeligt var til tænkt, at EMRK skulle yde individuel beskyttelse mod udvisning for udlændinge. Dét der taler imod er, at denne *Explanatory Report* ikke blev vedtaget i forbindelse med den oprindelige forhandling om EMRK, men blev først efterfølgende vedtaget i 1969. Der er således tale om et efterarbejde, der efter WTs artikel 31, stk. 3 og EMDs komparative fortolkning alene, skal tillægges vægt, hvis udtalelserne

---

¹³⁰ BERREHAB v. THE NETHERLANDS 21/6 1988, pr. 28

¹³¹ HAMESEVIC v. DENMARK 16/5 2017, pr. 30

¹³² Lorenzen m.fl. s. 731

¹³³ Kjøbro, s. 75

¹³⁴ Se blandt andet: X, Y, Z, V, W v. THE UNITED KINGDOM (Application no. 3325/67)

¹³⁵ Se blandt andet: BERREHAB v. THE NETHERLANDS 21/6 1988 og MOUSTAQUIM v. BELGIUM 18/2 1991

¹³⁶ Rytter, Juristen, s. 165

¹³⁷ Se blandt andet Henriksen i Juristen, Statsminister Lars Løkke Rasmussen i <https://www.altinget.dk/artikel/loekke-vil-tage-opgoer-med-menneskerettighedsdomstolen> og Jacab Mchangama på sin blog i Berlingske fra den 28. November 2012

¹³⁸ Henriksen, Juristen, s. 104

¹³⁹ Explanatory Report to Protocol no. 4, s. 12

har karakter af, eller afspejler, en efterfølgende aftale mellem staterne, hvilket ikke kan siges at være tilfældet her.¹⁴⁰

De oprindelige forarbejder¹⁴¹ til artikel 8, omtaler ikke problemstillingen om udvisning af udlændinge, ligesom det ud fra en almindelig læsning af artikel 8s ordlyd, ikke er underligt at antage, at den også kan omfatte beslutninger om udvisning af udlændinge. På den baggrund må det konkluderes, at det ikke fremgår af *de oprindelige intentioner* bag artikel 8, at den ikke også skulle omfatte udvisning af udlændinge. Det kan endvidere konkluderes, at EMDs anvendelse af artikel 8, ikke kan anses for værende vidtgående, eller i strid med de oprindelige intentioner. EMD kan derfor ikke siges at have indfortolket en beskyttelse mod udvisning af kriminelle udlændinge, der oprindeligt ikke var tiltænkt. Professor Jens Elo Rytter bemærker i den forbindelse:

*”Noget andet er så, at staterne muligvis ikke var opmærksomme på bestemmelsens implikationer for udvisning af udlændinge, da de forhandlede og vedtog artikel 8. (...) Det er bestemt tænkeligt (...) at staterne, hvis de havde været opmærksomme på problemstillingen (...), ville have undtaget sager om udvisning af udlændinge fra bestemmelsens anvendelsesområde. Dette er imidlertid spekulation – vi kan ikke vide det med sikkerhed.”*¹⁴²

3.3 EMDs praksis i udvisningssager

I lyset af staternes traditionelle suveræne frihed til at regulere udlændinges ophold på deres territorium, samt efterfølgende bemærkninger og tilkendegivelser, som den, der fremkom under den ovenfor omtalte forberedelse til 4. tillægsprotokol i 1963, var det måske nærliggende, at EMD ville være tilbageholdende i deres prøvelse af nationale beslutninger i udvisningssager. Dette var dog ikke tilfældet, idet EMD har foretaget en ganske indgående vurdering og efterprøvelse i disse sager af, om staternes interesse i en udvisning, konkret fremstod som *nødvendige i et demokratisk* til varetagelse af *legitime formål*.¹⁴³

Når EMD i praksis har behandlet en sag om udvisning af en kriminel udlænding i henhold til EMRK artikel 8, har den først taget stilling til, om den pågældende har et *privatliv* eller *familieliv* i staten, som vil blive berørt af udvisningen. Hvis dette har været tilfældet, har det været op til staten at bevise, at betingelserne for indgrebet i artikel 8, stk. 2 har været opfyldt. Den konkrete vurdering beror på en kompleks afvejning af en lang række momenter, som EMD har udviklet over tid.¹⁴⁴

3.3.1 Er der etableret et privat- eller familieliv?

Udvisning af kriminelle udlændinge rejser ofte spørgsmål i forhold til EMRK artikel 8. Dette forudsætter imidlertid, at den udviste har et *familie- eller privatliv* i udvisningsstaten beskyttet af EMRK artikel 8.¹⁴⁵ Er dette ikke tilfældet, vil udvisningen selvsagt ikke udgøre en krænkelse af artikel 8. Ved EMDs vurderingen af, om den udviste har et sådan beskyttet familie- eller privatliv, indgår en lang række momenter, herunder de i afsnit 3.1 og 3.1.2.

---

¹⁴⁰ Til støtte for dette argument se: Rytter, Juristen nr. 5 2015, s. 165

¹⁴¹ Preparatory Work on Article 8 - 1956

¹⁴² Rytter, Juristen, s. 165

¹⁴³ Rytter, Juristen, s. 165-166 og Ashan og Christensen, Juristen, s. 365

¹⁴⁴ Rytter, Juristen, s. 166

¹⁴⁵ Kjølbros, s. 905

Forholdet mellem voksne familiemedlemmer, f.eks. forældre og voksne børn, eller forholdet mellem voksne søskende, er som udgangspunkt ikke omfattet af retten til *familieliv* efter artikel 8. For at et sådant forhold kan anses for omfattet, kræves det, at der er en form for afhængighed mellem de pågældende.¹⁴⁶

Til illustration heraf, kan nævnes *Moustaquim mod Belgien*¹⁴⁷, hvori EMD skulle tage stilling til, hvorvidt der forelå et sådant beskyttet familieliv mellem en 21-årig marokkansk statsborger og hans forældre og søskende. Moustaquim (M) var ankommet til Belgien i en alder af ca. 1 år. I løbet af sin ungdom blev M dømt for et utal af forbrydelser, ligesom han blev idømt en fængselsstraf på 2 år og 2 måneder, før han fyldte 18 år. De belgiske myndigheder valgte af den grund, at udvise M med indrejseforbud i 10 år.¹⁴⁸ Indrejseforbuddet blev dog ophævet i 1989, hvorefter M flyttede tilbage til Belgien. På tidspunktet for udvisningen boede alle Ms nærmeste familiemedlemmer, hans forældre og syv søskende i Belgien, ligesom han altid havde boet ved, eller tæt på, sine forældre. EMD skulle således tage stilling til om et voksent barn i dette tilfælde, kunne siges at have et *familieliv* med sine forældre og søskende i Belgien beskyttet af artikel 8.

Sagen blev afgjort med dissens. De dissenterende dommere kom frem til, at M ikke havde haft et beskyttet *familieliv* med sine forældre med følgende begrundelse:

*"The "family life" of the applicant, who was an adolescent at the material time, had already ceased to have the closeness and regularity normally associated with the concept. He would disappear when he "ran away" - as it has euphemistically been put, in order not to say committing his offences - and he would return to the fold from time to time, particularly when things were difficult for him. More generally, this was a case of an adolescent who had begun to "live his own life" but without leaving the family home completely. We would not, however, go so far as to deny that he had any family life, but attention must be drawn at the outset to the danger of misusing the concept of interference with "family life" in cases concerning the prosecution and punishment of criminal activities"*¹⁴⁹.

Flertallet kom modsat frem til, at M havde haft et beskyttet *familieliv* på udvisningstidspunktet, blandt andet med følgende begrundelse: *"From that time on he had lived there for about twenty years with his family or not far away from them."*¹⁵⁰ Der blev endvidere lagt vægt på Ms tilknytning i øvrigt til Belgien, herunder at han kom til landet i en meget ung alder, samt hans manglende tilknytning til Marokko. Flertallet kom slutteligt frem til, at de belgiske myndigheder ikke havde opnået en fair balance mellem de modstående hensyn i sagen, hvorfor der blev statueret krænkelse af artikel 8. Der var således tale om en meget intens efterprøvelse af de nationale myndigheders beslutninger.

Selvom en udlænding ikke har etableret et *familieliv*, kan den pågældende have etableret et *privatliv* beskyttet af artikel 8. Det har især betydning i sager, der som *Moustaquim mod Belgien*, omhandler udvisning af børn af indvandrere, der endnu ikke selv har stiftet familie, og som modsat Moustaquim, ikke vurderes at have tætte familiemæssige bånd til sine forældre.¹⁵¹

At et indgreb i privatlivet alene kan statuere en krænkelse af artikel 8, er udtryk for en udvidelse af de beskyttede rettighedselementer i artikel 8 i udvisningssager, hvilket skal ses i lyset af EMDs komparative fortolkningsstil, som beskrevet i afsnit 2.21. Udvidelsen kom først til udtryk i nogle dissenser

---

¹⁴⁶ Kjølbro s. 906

¹⁴⁷ MOUSTAQUIM v. BELGIUM 18/2 1991

¹⁴⁸ MOUSTAQUIM v. BELGIUM 18/2 1991, pr. 13-18

¹⁴⁹ DISSENTING OPINION OF JUDGES BINDSCHEDLERROBERT AND VALTICOS

¹⁵⁰ MOUSTAQUIM v. BELGIUM 18/2 1991, pr. 45

¹⁵¹ Lorenzen m.fl. s. 732

i udvisningssager fra EMD, herunder særligt i *Nasri mod Belgien*¹⁵².¹⁵³ Sagen omhandlede en døvstum algerier, der kom til Frankrig som 5-årig med sin familie i 1965. Han blev senere udvist på baggrund af en række domsfældelser, herunder navnlig en dom på 5 år for deltagelse i en gruppevoldtægt. Nasri (N) var 26 år på tidspunktet for udvisningen. Flertallet i dommen lagde vægt på Ns handicap, herunder at han var døvstum og analfabet, samt at han altid havde boet ved sine forældre, og kom herefter frem til, at udvisningen ville krænke retten til respekt for Ns *familieliv*.

Alle dommere var enige om, at udvisningen ville udgøre en krænkelse af Konventionen, men flere mente at flertallets begrundelse var forkert. Dommer Morenilla udtalte således i sin delvise dissens¹⁵⁴:

*” Finally, I voted with the majority for the violation of Article 8 (art. 8) of the Convention in this case, even though I do not subscribe to the reasoning based on Mr Nasri's situation as a non-national and on his responsibility in view of his "bad behaviour" (see paragraphs 22-25 and 43). Given the applicant's distressing situation, I nevertheless find the majority's approach too formalistic (see paragraph 46) in so far as it gives to Mr Nasri's deportation the legal classification of interference with his family life rather than his private life, a more general concept of which family life is one element. In fact Article 8 (art. 8) of the Convention recognises the right to respect by the public authorities of the "private sphere" of the individual (...). ”*¹⁵⁵

Dommer Wildhaber udtalte endvidere:

*“In my opinion, this is a special case which does not easily lend itself to generalisation. Like the applicant himself, our Court, in relying on Article 8 (art. 8), invokes only the right to respect due to his family life. This approach is somewhat artificial, because the element of the respect of his private life is missing. In such cases, it would be more realistic to look at the whole social fabric which is important to the applicant, and the family is only part of the entire context, albeit an essential one. ”*¹⁵⁶

De uenige dommere ville således i stedet for retten til *familieliv*, have fokuseret på Ns ret til respekt for sit *privatliv* og sin tilknytning til landet i øvrigt. EMD begyndte således i sin efterfølgende praksis, at fokusere på karakteren og omfanget af udlændingens tilknytning til udvisningsstaten i øvrigt, idet der kan være etableret en sådan tilknytning, at der er tale om et indgreb i udlændingens *privatliv*, enten alene eller i kombination med retten til *familieliv*.¹⁵⁷ Udviklingen skal, som sagt, ses i lyset af EMDs komparative fortolkningsstil, hvorefter EMD således har lagt vægt på den stigende tendens til større beskyttelse af efterkommere af indvandrere i de europæiske stater, om end der ikke var fuld konsensus mellem landene.

Udviklingen har ikke kun betydning i sager om forholdet mellem voksne børn og deres forældre, men ligeledes også i sager om *settled migrants*. Til illustration heraf kan nævnes *Slivenko mod Letland*¹⁵⁸, der dog ikke omhandler udvisning grundet et kriminelt forhold, men illustrerer, at også retten til *privatliv* giver en vis beskyttelse mod udvisning.

---

¹⁵² NASRI v. FRANCE 13/7 1995

¹⁵³ Lorenzen m.fl. s. 732

¹⁵⁴ NASRI v. FRANCE JUDGMENT PARTLY DISSENTING OPINION OF JUDGE MORENILLA

¹⁵⁵ NASRI v. FRANCE JUDGMENT PARTLY DISSENTING OPINION OF JUDGE MORENILLA, pr. 6

¹⁵⁶ NASRI v. FRANCE JUDGMENT CONCURRING OPINION OF JUDGE WILDHABER

¹⁵⁷ Lorenzen m.fl. s. 732

¹⁵⁸ SLIVENKO v. LATVIA 9/10 2003

Sagen omhandlede udvisning af to forhenværende sovjetiske statsborgere, der, som følge af mandens/faderens sovjetiske/russiske militærtjeneste, havde tilbragt hele deres liv i Letland. Efter Letland genvandt deres selvstændighed, blev familien udvist under henvisning til den lettisk-russiske traktat om russisk troppetilbagestrækning.¹⁵⁹ Manden flyttede efterfølgende til Rusland, mens konen og datteren blev boende i Letland. Da hele familien var blevet udvist til Rusland, blev der ikke statueret krænkelse af klagernes ret til *familieliv*, idet de kunne bosætte sig dér sammen.¹⁶⁰ EMD kom frem til, at Letland derimod havde foretaget indgreb i klagernes ret til *privatliv*¹⁶¹ ved at have udvist dem fra det land, som de havde tilbragt hele deres liv i, og hvor de havde udviklet ”*the network of personal, social and economic relations that make up the private life of every human being*”¹⁶². EMD kom efterfølgende frem til, at udvisning ikke var proportional, og at Letland derved havde krænket artikel 8.

Det beror på en konkret afvejning i henhold til artikel 8, stk. 2, i hver enkelt sag, om den personlige tilknytning til udvisningsstaten vil gøre en eventuel udvisning disproportional. Denne afvejning vil blive uddybet i afsnit 3.3.4. Det skal dog her nævnes, at det ofte vil være nemmere at retfærdiggøre en udvisning, hvis udlændingen alene har et *privatliv* i udvisningsstaten, med mindre den pågældende har en særdeles stærk og langvarig tilknytning til udvisningsstaten.¹⁶³

Som nævnt beskytter artikel 8 kun *etablerede familieliv og privatliv*. EMD vil, som udgangspunkt, ikke lægge vægt på et familieliv eller privatliv, der etableres efter at en udvisningsproces er påbegyndt, eller på et tidspunkt hvor udlændingen opholder sig illegalt i udvisningsstaten. Begrundelsen herfor er, at udlændingen på de nævnte tidspunkter ikke har haft en berettiget forventning om, at måtte blive i udvisningsstaten.¹⁶⁴

Til illustration af ovenstående kan nævnes *El Boujaïdi mod Frankrig*¹⁶⁵, der omhandlede den marokkanske statsborger El Boujaïdi (EB), der blev udvist for bestandig, grundet en dom på 6 års fængsel for organiseret handel med heroin. EB påstod, at hans ret til privatliv og familieliv var blevet krænket ved udvisningen. EB var voksen på udvisningstidspunktet, hvorfor hans forhold til forældrene og søskende i Frankrig ikke udgjorde et familieliv beskyttet af EMRK. Under sagen ved EMD henviste EB til, at han efter udvisningen var flyttet sammen med en fransk kvinde, med hvem han havde fået et barn. EMD slog i sagen fast at: ”*The question whether the applicant had a private and family life within the meaning of Article 8 must be determined by the Court in the light of the position when the exclusion order became final (...)*”,¹⁶⁶ og kom på den baggrund fem til, at det senere etablerede forhold til den franske kvinde, og det efterfølgende barn, ikke skulle lægges til grund ved vurderingen af, om udvisningen udgjorde en krænkelse af artikel 8.¹⁶⁷

---

¹⁵⁹ Lorenzen m.fl. s. 684

¹⁶⁰ SLIVENKO v. LATVIA 9/10 2003, pr. 97

¹⁶¹ Samt ret til respekt for deres bolig efter art. 8.

¹⁶² SLIVENKO v. LATVIA 9/10 2003, pr. 96

¹⁶³ Kjølbros, s. 906

¹⁶⁴ Udvisning ved dom

¹⁶⁵ EL BOUJAÏDI v. FRANCE 26/9 1997

¹⁶⁶ EL BOUJAÏDI v. FRANCE 26/9 1997, pr. 33

¹⁶⁷ EMD kom dog frem til, at EB's langvarige og familiemæssige tilknytning til Frankrig udgjorde privatliv, beskyttet efter artikel 8, men at udvisningen henset til kriminalitetens alvor og en række andre faktorer, ikke kunne anses for værende disproportional, jf. pr. 33 og 41

Når EMD i en konkret sag har fastslået, at der foreligger et beskyttet *privatliv* og/eller *familieliv*, som udvisningen vil udgøre et indgreb i, bliver det, som nævnt, op til udvisningsstaten at bevise, at udvisningen opfylder betingelserne i artikel 8, stk. 2, og således er forenelig med EMRK.¹⁶⁸ De tre betingelser der skal være opfyldt, og som vil blive gennemgået i de efterfølgende afsnit, er kumulative, hvilket betyder, at såfremt blot én enkelt af betingelserne ikke er opfyldt, vil der foreligge en krænkelse af bestemmelsen.¹⁶⁹

3.3.2 Legalitetskravet

Efter artikel 8, stk. 2, skal udvisningen for det første være *i overensstemmelse med loven*. Et hvert indgreb i de beskyttede rettigheder efter artikel 8 kræver således hjemmel i national lov, ligesom de nationale materielle og processuelle regler konkret skal være overholdt.¹⁷⁰

Ved vurderingen af, om et indgreb har hjemmel i national lov, lader EMD det, i første omgang, være op til de nationale myndigheder og domstole at fortolke og anvende national ret. EMD vil som udgangspunkt ikke tilsidesætte denne vurdering, hvorefter denne del sjældent giver anledning til problemer i praksis. EMDs prøvelse af spørgsmålet er således som udgangspunkt meget begrænset.¹⁷¹ Til illustration kan nævnes *Moustaquim mod Belgien*¹⁷², omtalt i afsnit 3.3.1, hvor EMD blot bemærker hvilken lov udvisningen havde hjemmel i, samt hvilken domstol der var kommet frem til, at udvisningen var lovlig i henhold til belgisk lovgivning.¹⁷³

EMD stiller endvidere en række kvalitative krav til hjemmelsgrundlaget, herunder at retsgrundlaget skal være tilgængeligt for individet. Det betyder, at den pågældende må have haft adgang til at gøre sig bekendt med retsgrundlaget for et indgreb, hvorfor det skal være offentligt tilgængeligt på tidspunktet for indgrebet.¹⁷⁴ Det skal endvidere være så klart og præcist, at man med rimelig sikkerhed kan forudsige sin retsstilling.¹⁷⁵ Der er dog ikke krav om absolut forudsigelighed, idet EMD har udtalt, at om end sikkerhed er ønskværdigt, så kan et krav herom medføre uforholdsmæssig stivhed, samt at retsreglerne skal være i stand til at følge med omstændighederne, der kan ændre sig med tiden.¹⁷⁶ Kravene til tilgængelighed og forudsigelighed afhænger i betydelig grad af indholdet af reguleringen, retsområdet, antallet og karakteren af de individer, som bliver berørt heraf.¹⁷⁷ Jo mere intensivt indgrebet er, jo mere præcist må grundlaget være. Hvis der ikke findes en hjemmel i national lovgivning, eller hvis denne ikke har været tilstrækkelig klar, samt hvis indgrebet ikke har fundet sted under overholdelse af national ret, statueres krænkelse.¹⁷⁸

3.3.3 Legitime formål

Efter artikel 8, stk. 2, skal udvisningen endvidere kunne begrundes i et eller flere af de legitime formål, oplistet i bestemmelsen: *Hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed, landets økonomiske velfærd, forebyggelse af uro og forbrydelse, beskytte sundheden eller sædeligheden og*

---

¹⁶⁸ Kjøbro, s. 905

¹⁶⁹ Lorenzen m.fl. s. 27

¹⁷⁰ Kjøbro, s. 755

¹⁷¹ Kjøbro, s. 755

¹⁷² MOUSTAQUIM v. BELGIUM 18/2 1991

¹⁷³ MOUSTAQUIM v. BELGIUM 18/2 1991, pr 38

¹⁷⁴ Rytter, s. 98

¹⁷⁵ Rytter, s. 97

¹⁷⁶ Kjøbro, s. 758

¹⁷⁷ Kjøbro, s. 758

¹⁷⁸ Kjøbro, s. 756 og Rytter, s. 97

beskytte andres rettigheder og friheder. Oplistningen er udtømmende og skal ifølge EMD fortolkes indskrænkende.¹⁷⁹

EMDs vurdering af, om et indgreb varetager legitime formål, giver sjældent anledning til problemer i praksis, idet de oplyste formål er formuleret tilstrækkeligt bredt til at kunne dække de fleste tilfælde, hvor staterne har brug for at lave indgreb i de beskyttede rettigheder. Det vil dog kunne få betydning i sager, hvor det formål staten har påberåbt sig ikke er omfattet af oplistningen, eller hvor EMD vurderer, at der reelt er forfulgt et andet formål, end det af staten påberåbte formål.¹⁸⁰

De, eller det, legitime hensyn der søges varetaget med udvisningen, indgår efterfølgende i proportionalitetsafvejning i den konkrete sag. Det antages, at visse legitime hensyn, herunder særligt hensyn til *statens sikkerhed* og *forebyggelse af uro eller forbrydelse* vil veje tungere i denne afvejning, end mere generelle hensyn som håndhævelse af indvandringskontrol, som i artikel 8, stk. 2, henføres til landets økonomiske velfærd.¹⁸¹ EMD anerkender som udgangspunkt, at udvisninger af kriminelle udlændinge varetager legitime formål, herunder særligt *forebyggelse af uro og forbrydelser*. EMD henviser ligeledes i enkelte afgørelser vedrørende narkotikakriminalitet til *beskyttelse af sundheden*,¹⁸² idet der under henvisning til stoffers ødelæggende effekt for mennesker, ses med stor alvor herpå. Til illustration kan nævnes *Ezzouhdi mod Frankrig*¹⁸³, hvor EMD henviser til flere formål: "*Il n'est pas davantage controversé que l'ingérence en cause visait des fins pleinement compatibles avec la Convention : « la défense de l'ordre », « la prévention des infractions pénales » et « la protection de la santé »*"¹⁸⁴.

3.3.4 Proportionalitetsafvejning

Den tredje og sidste betingelser efter artikel 8, stk. 2, er, at udvisningen skal være *nødvendigt i et demokratisk samfund*. Dette krav bliver, efter fast EMD-praksis, fortolket som et krav om proportionalitet mellem det formål der søges realiseret ved indgrebet, og midlet hertil, som indgrebet repræsenterer.¹⁸⁵ Der skal med andre ord, være en fair balance mellem mål og midler, hvilket i praksis vil være samfundets interesse i at udvise kontra styrken af udlændinges personlige- og familiemæssige bånd til udvisningsstaten. Det er denne proportionalitetsafvejning, der i praksis giver anledning til vanskeligheder.

EMD har således med tiden etableret en veludviklet praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge og afvejningen efter artikel 8, stk. 2. I de sager hvor *forebyggelse af uro og forbrydelse* er det udvisningsbegrundede hensyn, har EMDs konkrete afvejning i de enkelte sager, hovedsageligt været baseret på:¹⁸⁶

- Udlændingens tilknytning til udvisningsstaten

EMD ser på opholdstiden, alder på ankomsttidspunktet, ægteskab eller samlivsforhold, eventuelle børn og andre familiemedlemmer og deres situation i opholdslandet samt øvrige tilknyt-

---

¹⁷⁹ Kjølbros, s. 765

¹⁸⁰ Kjølbros, s. 766-767

¹⁸¹ Lorenzen m.fl. s. 733 og BERREHAB v. THE NETHERLANDS 21/6 1988, pr. 26 og 29

¹⁸² Lorenzen m.fl. s. 733

¹⁸³ EZZOUHDI v. FRANCE 13/2 2001

¹⁸⁴ EZZOUHDI v. FRANCE 13/2 2001, pr. 33

¹⁸⁵ Lorenzen m.fl. s. 766

¹⁸⁶ Lorenzen m.fl. s. 735 og Kjølbros s. 908

ningsmomenter i form af arbejde, uddannelse mv., hvilket i praksis vil være de samme momenter, der har begrundet eksistensen af et *familieliv* eller *privatliv*.¹⁸⁷ Det vurderes, om den pågældendes familieliv og privatliv hovedsageligt er i udvisningsstaten.¹⁸⁸ En stærk tilknytning til udvisningsstaten kræver tungtvejende modstående hensyn, før end en udvisning vil være forenelig med artikel 8.

- Udlændingens tilknytning til oprindelseslandet (modtagerlandet)

EMD tillægger det ligeledes vægt, hvis den pågældende har bevaret en reel tilknytning til modtagerlandet, udover det formelle statsborgerskab.¹⁸⁹ I den forbindelse ses der på bopælstiden i oprindelseslandet før udrejsen til det aktuelle opholdsland, senere ophold og besøg i oprindelseslandet samt disses varighed og karakter, hvorvidt han eller hun forstår, taler og læser sproget, har taget uddannelse eller har haft arbejde dér, er fortrolig med kulturen, hvorvidt der findes familiemedlemmer eller andre bekendte og i så fald den faktiske tilknytning til disse.¹⁹⁰ Jo stærkere tilknytning den pågældende har bevaret til modtagerlandet, desto lettere vil det være at retfærdiggøre en udvisningsbeslutning, og modsat, hvis den pågældende ikke har bevaret nogen form for tilknytning til modtagerlandet, hvor selv meget grove forbrydelser som udgangspunkt ikke kan begrunde en udvisning.¹⁹¹ Det har ligeledes betydning hvilke vanskeligheder en eventuel ægtefælle eller medrejsende børn vil få, i den udvistes oprindelsesland, jf. nærmere nedenfor i dette afsnit.

- Arten, grovheden og frekvensen af den begåede kriminalitet i udvisningsstaten,

herunder den samlede strafudmåling og spørgsmålet om kriminelt recidiv.¹⁹² EMD lægger stor vægt på arten af det begåede kriminelle forhold, herunder om der er tale om grov kriminalitet som f.eks. narkokriminalitet, røveri, drab og voldtægt. Der lægges endvidere vægt på straffens hårdhed i den konkrete situation. Hvis der idømmes en hård straf for forholdet, viser det, at udvisningsstaten ser med stor alvor på forbrydelsen, hvilket nemmere kan begrunde en udvisning.¹⁹³ EMD tillægger det tillige betydning, om der i en sag er tale om recidiv, hvor den pågældende er blevet dømt for flere lovovertrædelser før, således der ikke er udsigt til, at vedkommende vil ændre adfærd.¹⁹⁴

Sammenfattende kan det siges, at praksis fra EMD viser at alvorlige forbrydelser, der konkret straffes hårdt, kan retfærdiggøre udvisning, selv i tilfælde hvor udlændingen har stærke tilknytningsmomenter til udvisningsstaten, såvel som en meget svag bibeholdt tilknytning til modtagerlandet. EMD udviser således generelt stor forståelse for staternes ønsker om at udvise kriminelle udlændinge.¹⁹⁵

Det kan dog være meget svært at forudsige resultatet af denne afvejning i en konkret sag, og dermed forudsige om en udvisning vil være i strid med artikel 8. Dette ledte en overgang til kritik fra forskellige kanter, ligesom det kom til udtryk i en række dissenser i EMDs egne afgørelser, herunder i *Boughanemi mod Frankrig*,¹⁹⁶ der omhandlede en 28-årig tunesisk statsborger, der på baggrund af en

¹⁸⁷ Lorenzen m.fl. s 735 og Kjølbro s. 908

¹⁸⁸ Kjølbro s. 908

¹⁸⁹ Kjølbro s. 908

¹⁹⁰ Lorenzen m.fl. s 735

¹⁹¹ Kjølbro, s. 908 og 910

¹⁹² Lorenzen m.fl. s 735

¹⁹³ Kjølbro, s. 909

¹⁹⁴ Se bl.a. EL BOUJAÏDI v. FRANCE 26/9 1997, pr. 40

¹⁹⁵ Kjølbro, s. 910

¹⁹⁶ BOUGHANEMI v. FRANCE 24/4 1996

dom på 4 års fængsel for blandt andet alfonseri, blev udvist. Flertallet fandt, trods Boughanemis tilknytning til Frankrig, at udvisningen ikke havde været i strid med artikel 8. Den dissenterende dommer Martens kom frem til det modsatte resultat. I sin dissens udtalte hun blandt andet:

“Secondly, it leads to a lack of legal certainty. National administrations and national courts are unable to predict whether expulsion of an integrated alien will be found acceptable or not. The majority’s case-by-case approach is a lottery for national authorities and a source of embarrassment for the Court. (...) I cannot help feeling that the outcome is necessarily tainted with arbitrariness (...)”.¹⁹⁷

Første gang EMD fik lejlighed til at angive mere udførlige retningslinjer for proportionalitetsafvejningen, med henblik på at give vejledning til de nationale domstole om anvendelsen af artikel 8 i udvisning,¹⁹⁸ var i *Boultif mod Schweiz*.¹⁹⁹ Sagen omhandlede en algeriers statsborger, Boultif (B) der kom til Schweiz som 25-årig, og som efterfølgende blev gift med en schweizisk statsborger. Efter at have modtaget en 2-årig fængselsdom, nægtede de schweiziske myndigheder at forlænge Bs opholdstilladelse. Alle dommere var enige i, at der var foretaget et indgreb i Bs ret til *familieliv*, hvor efter hovedproblemet i sagen var om Bs ægtefælle kunne forventes at kunne flytte med B til oprindelseslandet Algeriet, eller til Italien hvor B opholdt sig på daværende tidspunkt. EMD slår først fast at:

*“The Court has only a limited number of decided cases where the main obstacle to expulsion was that it would entail difficulties for the spouses to stay together and, in particular, for one of them and/or the children to live in the other’s country of origin. It is therefore called upon to establish guiding principles in order to examine whether the measure in question was necessary in a democratic society.”*²⁰⁰

Og slår derefter fast, hvilke kriterier de vil ligge vægt på:

“The nature and seriousness of the offence committed by the applicant; the duration of the applicant’s stay in the country from which he is going to be expelled; the time which has elapsed since the commission of the offence and the applicant’s conduct during that period; the nationalities of the various persons concerned; the applicant’s family situation, such as the length of the marriage; other factors revealing whether the couple lead a real and genuine family life; whether the spouse knew about the offence at the time when he or she entered into a family relationship; whether there are children in the marriage and, if so, their age and the seriousness of the difficulties which the spouse would be likely to encounter in the applicant’s country of origin”.²⁰¹

Afslutningsvist bemærker EMD: *“(...) although the mere fact that a person might face certain difficulties in accompanying her or his spouse cannot in itself preclude expulsion.”*²⁰² EMD statuerede i sagen krænkelse af artikel 8, idet de blandt andet lagde vægt på, at B ikke havde begået ny kriminalitet efterfølgende og dermed ikke udgjorde nogen reel fare for samfundet, samt at Bs ægtefælle ikke talte

---

¹⁹⁷ BOUGHANEMI v. FRANCE JUDGMENT DISSIDENTING OPINION OF JUDGE MARTENS, pr. 4

¹⁹⁸ Lorenzen m.fl. s. 735

¹⁹⁹ BOULTIF v. SWITZERLAND 2/8 2001

²⁰⁰ BOULTIF v. SWITZERLAND 2/8 2001, pr. 48

²⁰¹ BOULTIF v. SWITZERLAND 2/8 2001, pr. 48

²⁰² BOULTIF v. SWITZERLAND 2/8 2001, pr. 48

arabisk, og ikke havde anden tilknytning til Algeriet end svigermoderen, og derved ikke kunne forventes at følge med B til Algeriet. Det blev endvidere lagt til grund, at det ikke var muligt for parret at udøve deres familieliv i et andet land, herunder Italien.²⁰³

Risikoen for adskillelse af ægtefællerne ved den enes udvisning, blev førhen som udgangspunkt ikke anset for at være et indgreb i artikel 8s forstand, hvis det ville være muligt, eller blot fremstod som muligt, for den anden ægtefælle, og eventuelle børn, at følge med den udviste, idet familiens integritet og enhed derved kunne bevares i modtagerlandet.²⁰⁴ Som det fremgår af *Boultif mod Schweiz*²⁰⁵, har EMD dog forladt denne vurderingsmåde. Udvisningen vil typisk i disse tilfælde anses for at være et indgreb, uanset om familien kan følge med den udviste eller ej. Forholdet og hensynet til den udvistes familie vil i stedet indgå i proportionalitetsafvejningen²⁰⁶.

Boultif-kriterierne blev formuleret med henblik på sager, hvor den udviste var kommet til landet som voksen. EMD har siden udvidet kriteriernes anvendelsesområde, således at de tillige danner udgangspunkt for afvejningen i sager, hvor udlændingen er født i, eller kommet til landet, i en meget tidlig alder. Dette var tilfældet i *Üner mod Holland*²⁰⁷ der omhandlede en tyrkisk statsborger, som var kommet til Holland som 12-årig. Han blev, efter en dom på 7 års fængsel for drab og drabsforsøg, udvist med et indrejseforbud på 10 år. Üner havde et tæt forhold med en hollandsk kvinde, med hvem havde to mindreårige børn med, men som han ikke boede med. EMD kom i sagen frem til, at udvisningen ikke havde krænket artikel 8, idet der ikke fandtes at være *uovervindelige forhindringer* for, at kvinden og børnene kunne tage ophold med Üner i Tyrkiet, blandt andet med henvisning til børnenes alder, samt deres mulighed for at komme tilbage til Holland.²⁰⁸ I sagspræmisserne tilføjede EMD yderligere to kriterier vedrørende proportionalitetsafvejning: Ét vedrørende barnets tarv og ét om soliditeten af udlændinges tilknytning til henholdsvis udvisningsstaten og modtagerstaten.²⁰⁹

De i praksis gældende kriterier blev senest fastslået og præciseret i *Maslov mod Østrig*²¹⁰ fra 2008, som omhandlede en bulgarsk statsborger, der var kommet til Østrig som 6-årig. Han blev som mindreårig idømt to domme af sammenlagt 2 år og 9 måneders fængsel for indbrud, tyveri, brugstyveri, afpresning og overfald. EMD, der statuerede krænkelser i sagen, opstillede følgende kriterier²¹¹:

- the nature and seriousness of the offence committed by the applicant;
- the length of the applicant's stay in the country from which he or she is to be expelled;
- the time elapsed since the offence was committed and the applicant's conduct during that period;
- the nationalities of the various persons concerned;
- the applicant's family situation, such as the length of the marriage, and other factors expressing the effectiveness of a couple's family life;
- whether the spouse knew about the offence at the time when he or she entered into a family relationship;
- whether there are children of the marriage, and if so, their age;

²⁰³ BOULTIF v. SWITZERLAND 2/8 2001, pr. 51-56

²⁰⁴ Lorenzen m.fl. s. 734

²⁰⁵ BOULTIF v. SWITZERLAND 2/8 2001

²⁰⁶ Lorenzen m.fl. s. 734

²⁰⁷ ÜNER v. THE NETHERLANDS 18/10 2006

²⁰⁸ ÜNER v. THE NETHERLANDS 18/10 2006, pr. 64-67

²⁰⁹ ÜNER v. THE NETHERLANDS 18/10 2006, pr. 58

²¹⁰ MASLOV v. AUSTRIA 23/6 2008

²¹¹ MASLOV v. AUSTRIA 23/6 2008, pr. 57 og 58

- the seriousness of the difficulties which the spouse is likely to encounter in the country to which the applicant is to be expelled.
- the best interests and well-being of the children, in particular the seriousness of the difficulties which any children of the applicant are likely to encounter in the country to which the applicant is to be expelled;
- the solidity of social, cultural and family ties with the host country and with the country of destination.

EMD præciserede endvidere, at der ikke er noget generelt forbud mod at udvise bestemte grupper af udlændinge, herunder udlændinge, der er født, eller indrejst i opholdsstaten som børn,²¹² men at det vil kræve *very serious reasons*, for at kunne retfærdiggøre en udvisning. Det gælder ikke mindst hvor den pågældende har begået de kriminelle forhold som mindreårig.²¹³ I sager om udvisning af mindreårige, skal der endvidere lægges vægt på *the best interest of the child*, ligesom staterne i disse sager har pligt til at *facilitate reintegration*.²¹⁴

Spørgsmålet om længden af indrejseforbuddet indgår også i proportionalitetsafvejningen, hvorefter både beslutningen om udvisningen og indrejseforbuddets længde skal udgøre et forholdsmæssigt indgreb.²¹⁵ Baggrunden for dette er, at en udvisning for bestandig udgør et større og mere byrdefyldt indgreb, end en udvisning med indrejse forbud på x antal år, hvorefter det vil være mulig for den pågældende lovligt at genoptage opholdet, og dermed sit *familieliv* eller *privatliv* i udvisningsstaten. Til illustration heraf kan nævnes *Yilmaz mod Tyskland*²¹⁶, der omhandlede en tyrkisk statsborger der var født og opvokset i Tyskland. Han havde hele sin familie i Tyskland, ligesom han var kæreste med en tysk kvinde, med hvem han havde et barn. Efter en dom på 3 år for blandt andet grov vold og røveri, blev han udvist for bestandig. EMD fandt at det var foreneligt med artikel 8 at udvise, men fandt at det udgjorde en krænkelse, at han var blevet udvist for bestandig.²¹⁷

Det er fortsat disse kriterier, som EMD opererer efter i de konkrete sager på udvisningsområdet. Hvis den pågældende har etableret familie i landet, vil alle kriterier være anvendelige, hvorimod kun de tre første vil være anvendelige i sager, hvor den pågældende endnu ikke har stiftet familie.²¹⁸ Det er, som det vil fremgå nedenfor i 3.4, nærmere vægten der tillægges de forskellige kriterier, samt brugen af staternes skønsmargin, der har ændret sig i nyere afgørelser fra EMD.

3.3.5 Subsidiaritet og staternes skønsmargin

I EMDs praksis indgår *proportionalitetsprincippet* i tæt samspil med *staternes skønsmargin* i de konkrete sager, som et udtryk for at EMDs prøvelsesintensitet varierer alt efter karakteren af rettigheden der gribes ind i og indgrebets intensitet mv.²¹⁹ EMD er generelt påpasselige med ikke at påtage sig rollen som et *fjerdeinstans organ*, og vil som udgangspunkt respektere nationale domstoles bedømmelse af beviser, såvel som fortolkning af national lovgivning, med mindre denne er vilkårlig og

²¹² MASLOV v. AUSTRIA 23/6 2008, pr. 74

²¹³ MASLOV v. AUSTRIA 23/6 2008, pr. 75

²¹⁴ MASLOV v. AUSTRIA 23/6 2008, pr. 82 og 83

²¹⁵ Kjølbros, s. 912

²¹⁶ YILMAZ c. ALLEMAGNE 17/4 2003

²¹⁷ YILMAZ c. ALLEMAGNE 17/4 2003, pr. 42-49

²¹⁸ Lorenzen m.fl. s. 737

²¹⁹ Lorenzen m.fl. s. 766

åbenbart urimelig, ligesom der overlades staterne en skønsmargin i forhold til vurderingen af nødvendigheden af at foretage et eventuelt indgreb.²²⁰ Princippet om staternes skønsmargin hænger således uløseligt sammen med EMDs prøvelse, men der må udvises varsomhed med at anse staternes skøn som et udslag af EMDs prøvelse.²²¹

Doktrinen om staternes skønsmargin hviler således som udgangspunkt på, at det først og fremmest er op til staterne at overholde EMRK,²²² mens EMDs rolle som kontrolorgan alene er subsidiær.²²³ Doktrinen blev fastslået i *Handyside mod Storbritannien*²²⁴, hvoraf det blandt andet lyder:

*“By reason of their direct and continuous contact with the vital forces of their countries, State authorities are in principle in a better position than the international judge to give an opinion on the exact content of these requirements as well as on the "necessity" of a "restriction" or "penalty" intended to meet them.”*²²⁵ *“Consequently, (...) leaves to the Contracting States a margin of appreciation. This margin is given both to the domestic legislator ("prescribed by law") and to the bodies, judicial amongst others, that are called upon to interpret and apply the laws in force.”*²²⁶

Staternes skøn kan således deles op i to, hvorefter staterne for det første, i forbindelse med implementering af EMRK, har et skøn, der er helt uafhængigt af EMDs prøvelse i de konkrete sager²²⁷, og at dette er tilfældet, blev allerede antaget under forhandlinger til EMRK.²²⁸ For det andet, er staterne ligeledes tildelt et vis skøn i de enkelte sager.

Omfanget og indholdet af det overladte skøn varierer fra sag til sag. Hvis der er tale om et område, hvor der er store forskelle mellem staternes retstilstande, vil staternes skønsmargin være videre, end hvis der er tale om et område, hvor der er enighed, og hvor EMD gennem abstrakt konventionsfortolkning allerede har fastslået gældende ret.²²⁹ Den overladte skønsmargin afhænger endvidere af, rettighedens karakter, sagsområdet og begrundelsen for indgrebet. Doktrinen om staternes skønsmargin er således relativ, og det svært på forhånd at forudsige, hvorledes EMD vil anvende doktrinen i en given sag.²³⁰

At EMD overlader staterne en skønsmargin i udvisningssager, er kommet direkte til udtryk i en lang række afgørelser. Herunder i *Boughanemi mod Frankrig*²³¹, omtalt ovenfor i afsnit 3.3.4. EMD udtalte i sagen: *“In determining whether the interference was "necessary", the Court makes allowance for the margin of appreciation that is left to the Contracting States in this field.”*²³² EMD synes dog ikke konsekvent at have stilling til størrelsen af staternes spillerum i udvisningssager,²³³ ligesom gennemgangen af EMDs praksis viser, at EMD ofte er gået de nationale myndigheders vurderinger og afvejninger grundigt efter i sømmene, og således har overladt en meget lille skønsmargin til staterne i de enkelte sager, hvilket har ledt til den stigende utilfredshed med EMDs praksis.

---

²²⁰ Kjølbros, Juristen, s. 151

²²¹ Lorenzen m.fl. s. 33

²²² Jf. EMRK art. 1

²²³ Rytter, s. 111

²²⁴ HANDYSIDE v. THE UNITED KINGDOM 7/12 1976

²²⁵ HANDYSIDE v. THE UNITED KINGDOM 7/12 1976, pr 48

²²⁶ HANDYSIDE v. THE UNITED KINGDOM 7/12 1976, pr. 49

²²⁷ Christoffersen, s. 236

²²⁸ Lorenzen m.fl. s. 33

²²⁹ Kjølbros, s. 27

²³⁰ Rytter, s. 111

²³¹ BOUGHANEMI v. FRANCE 24/4 1996

²³² BOUGHANEMI v. FRANCE 24/4 1996, pr. 41

²³³ Rytter, Juristen, s. 166

Som det vil fremgå i næste afsnit, ser det dog ud til at EMD i sin nyeste praksis har foretaget en mindre intensiv prøvelse i nyere konkrete sager, og derved i højere grad respekterer nationale myndigheders bedømmelse af beviser såvel som fortolkning af national lovgivning, med mindre denne er vilkårlig og åbenbart urimelig, og således overlader EMD staterne en langt videre skønsmargin i forhold til vurderingen af nødvendigheden af at foretage et eventuelt indgreb end hidtil.

3.4 EMDs nyeste praksis i udvisningsager

Direktør i tænketanken Justitia, Jacob Mchangama påpegede allerede i 2012, efter vedtagelsen af Brighton-erklæringen, at man allerede dér kunne se en ændring i EMDs praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge. Ifølge Mchangama, viste en, af ham, foretaget analyse, at EMD i større grad tillagde subsidiaritetsprincippet og den nationale skønsmargin vægt, idet EMDs praksis fra 2012, ifølge analysen, gav staterne et udvidet spillerum i forhold til at lægge større vægt på den begærede kriminalitet og mindre vægt på udlændingens tilknytning til udvisningsstaten end tidligere.²³⁴ Det var dog ikke alle der var enige på daværende tidspunkt, herunder det danske Justitsministerium, der i et høringssvar til Folketinget påpegede, at de af Mchangama fremhævede domme fra 2012, efter nærmere undersøgelser, alle var i overensstemmelse med EMDs hidtidige praksis.²³⁵ Hvorvidt Mchangama eller Justitsministeriet på daværende tidspunkt havde ret, er mindre relevant, det interessante er, at Mchangama formentlig har fået ret.²³⁶²³⁷

Den første indikation af, at EMD overlod en større skønsmargin end tidligere kom i af 2016 i *Salem mod Danmark*²³⁸. EMD fastslog enstemmigt i sagen, at udvisningen af en statsløs palæstinenser fra Libanon, der havde boet i Danmark i mange år, samt endvidere var gift med en dansk statsborger, med hvem han havde 8 mindreårige børn, ikke ville udgøre en krænkelse af EMRK artikel 8. Efter at have beskrevet de nationale domstoles bedømmelse af sagens faktiske omstændigheder udtalte EMD, at:

*“In the light of the above, the Court recognises that the Supreme Court carefully balanced the competing interests and explicitly took into account the criteria set out in the Court’s case-law, including the applicant’s family situation. Moreover, having regard to the gravity of the drug crimes committed by the applicant, and considering the sovereignty of member States to control and regulate the residence of aliens on their territory, the Court finds that the interference was supported by relevant and sufficient reasons, and was proportionate in that a fair balance was struck between the applicant’s right to respect for his family life, on the one hand, and the prevention of disorder or crime, on the other hand.”*²³⁹

I EMDs afgørelse i *Hameševic mod Danmark*²⁴⁰ fra 2017, afviste EMD enstemmigt en klage som åbenbart ubegrundet. Klagen stammede fra en person fra Bosnien-Herzegovina, som var blevet udvist på grund af kriminalitet. Klageren havde tre børn, der alle var danske statsborgere. EMD var yderst

---

²³⁴ Mchangama, ”Er der sket en udvikling i Menneskerettighedsdomstolens praksis angående udvisning af kriminelle udlændinge?” s. 34

²³⁵ Justitsministeriets svar af 21. december 2012

²³⁶ Rytter, Juristen, s. 167

²³⁷ Udviklingen er endvidere blevet påpeget i en analyse fra Institut fra Menneskerettigheder.

²³⁸ SALEM v. DENMARK 1/12 2016

²³⁹ SALEM v. DENMARK 1/12 2016, pr. 82

²⁴⁰ HAMESEVIC v. DENMARK 16/5 2017

tilbageholdende i sin prøvelse, og efter at have beskrevet den afvejning af interesser, der fremgik af de nationale domstoles begrundelser, udtalte EMD således, at: *"The Court finds no ground for concluding that such a finding was arbitrary or manifestly unreasonable."*²⁴¹

I den efterfølgende afgørelse *Alam mod Danmark*²⁴² fra juni 2017, brugte EMD samme fremgangsmåde, men denne gang som grundlag for efterprøvelse af udvisningsbeslutningen som helhed. Sagen omhandlede en pakistansk kvinde, der var kommet til Danmark som 2-årig, og efterfølgende var blevet idømt 16 års fængsel for blandt andet drab og brandstiftelse, og derved var blevet udvist for bestandig. Hun havde to mindreårige børn, som var blevet placeret i familiepleje under hendes afsoning. Hun havde endvidere, efter sin dom giftet sig med en dansk statsborger.

Efter at have beskrevet de nationale domstoles bedømmelse konkluderede EMD: *"Having regard to the above, the Court has no reason to call into question the conclusions reached by the domestic courts on the basis of the balancing exercise which they carried out. Those conclusions were neither arbitrary nor manifestly unreasonable."*²⁴³ EMD fandt herefter ikke, at de danske domstoles afgørelser kunne tilsidesættes.

I dommen *Ndidi mod Storbritannien*²⁴⁴ fra 2017²⁴⁵, benyttede EMD sig af lignende sprogbrug, og samlede endvidere trådende fra de to forudgående sager, idet den blandt andet udtalte, at:

"The requirement for "European supervision" does not mean that in determining whether an impugned measure struck a fair balance between the relevant interests, it is necessarily the Court's task to conduct the Article 8 proportionality assessment afresh. On the contrary, in Article 8 cases the Court has generally understood the margin of appreciation to mean that, where the independent and impartial domestic courts have carefully examined the facts, applying the relevant human rights standards consistently with the Convention and its case-law, and adequately balanced the applicant's personal interests against the more general public interest in the case, it is not for it to substitute its own assessment of the merits (including, in particular, its own assessment of the factual details of proportionality) for that of the competent national authorities. The only exception to this is where there are shown to be strong reasons for doing so (...) Consequently, in two recent cases concerning the expulsion of settled migrants, the Court declined to substitute its conclusions for those of the domestic courts, which had thoroughly assessed the applicants' personal circumstances, carefully balanced the competing interests and took into account the criteria set out in its case law, and reached conclusions which were "neither arbitrary nor manifestly unreasonable."

De nævnte eksempler, og den deri anvendte sprogbrug viser, at EMD overlader en betydelig skønsmargin til nationale myndigheder, når disse omhyggeligt har afvejet de konkurrerende interesser i overensstemmelse med EMDs praksis i sager om udvisning af udlændinge på grund af kriminalitet. Med andre ord, er der støtte i praksis for at sige, at EMD i et vist omfang allerede gør, hvad nationale politikere har opfordret den til at gøre.

EMD har endvidere i sine nye afgørelser slået fast, at kriminaliteten i sig selv kan være så grov, at statens interesse vejer tungere end de modstående hensyn til udlændingens familie- og privatliv. EMD har således i *Hamesevic mod Danmark* og *Salem mod Danmark* udtalt: *"As case-law has shown, in*

---

²⁴¹ HAMESEVIC v. DENMARK 16/5 2017, pr. 43

²⁴² ALAM v. DENMARK 6/6 2017

²⁴³ ALAM v. DENMARK 6/6 2017, pr. 35

²⁴⁴ NDIDI v. THE UNITED KINGDOM 14/9 2017

²⁴⁵ Dommen blev endelig i januar 2018

expulsion case the natura and seriousness of the offence committed or the offending history may outweigh the other criteria to take into account."²⁴⁶

EMDs nyeste praksis tyder endvidere på, at hensynet til udlændinges familie, fremover vil tillægges mindre vægt. Som tidligere nævnt har EMD i overensstemmelse FNs Børnerekonvention angivet, at der i alle sager vedrørende børn, skal ligges vægt på *the best interest of the child*, hvilket i EMDs tidligere praksis ofte medførte at en forælder ikke kunne udvises. Uden at tage afstand fra dette princip, har EMD i sine nyere sager fastslået, at:

*"Whilst this principle applies to all decisions concerning children, the Court notes that in the context of a removal of a non-national parent as a consequence of a criminal conviction, the decision first and foremost concerns the offender. Furthermore, as case-law has shown, in such cases the nature and seriousness of the offence committed or the offending history may outweigh the other criteria to take into account (see, for example, Üner v. the Netherlands [GC], cited above, §§ 62-64 and Cömert v. Denmark (dec.), 14474/03, 10 April 2006)"*²⁴⁷

EMD har endvidere i *Salem mod Danmark* udtalt, at: *"Finally, the Court notes that the applicant has not pointed to any obstacles for the children to visit him in Lebanon or for the family to maintain contact via the telephone or the internet."*²⁴⁸ Denne udtalelse tyder på, at EMD er mere åben for, at også andre former for familieliv kan opretholdes, selvom den udviste børn ikke følger med vedkommende, hvilket i hvert fald må antages at gælde i sager hvor den egentlige tilknytning mellem børn og forælder ikke vurderes at være stærk.

Der er således ikke tale om, at EMD helt har forladt sine kriterier fra *Maslov mod Østrig*, men snarere, at EMD vægter de relevante momenter anderledes end tidligere. Medlemsstaterne har endvidere fået et større spillerum, og dermed skønsmargin, i de enkelte sager såfremt de nationale domstole har oplyst sagens omstændigheder grundigt, og nøje har afvejet de modstående hensyn i sagen, med mindre afgørelsen fremstår som åbenbart urimelig.

4. Diskussion

4.1 Indledende om København-erklæringen og reformprocessen af EMD

I 2004 blev 14. tillægsprotokol vedtaget. Der var primært tale om en teknisk reform, rettet mod at løse EMDs problemer med dens stigende sagspukkel. 14. tillægsprotokol styrkede endvidere EMDs magtfulde rolle i beskyttelsen og udviklingen af de europæiske menneskerettigheder.²⁴⁹ Kun Rusland var modstander af 14. tillægsprotokol. De efterfølgende erklæringer *Interlaken-* og *Izmir-erklæringerne* holdte sig ligeledes, overordnet set, inden for den tekniske reformdagsorden. Det var først ved forhandlinger til Brighton, som nævnt i tidligere afsnit, at EMD kom i modvind, hvorefter reformprocessen ændrede sig fra teknisk til politisk, og blandt andet begyndte at fokusere på EMDs anvendelse af EMRK.²⁵⁰

²⁴⁶HAMESEVIC v. DENMARK 16/5 2017, pr. 40 og CASE OF SALEM v. DENMARK, pr. 76

²⁴⁷HAMESEVIC v. DENMARK 16/5 2017, pr. 40 og CASE OF SALEM v. DENMARK, pr. 76

²⁴⁸SALEM v. DENMARK 1/12 2016, pr. 81

²⁴⁹U.2015B.13, s. 3

²⁵⁰U.2015B.13, s. 3

København-erklæringen har skrevet sig ind i denne reformproces, og ligger i tråd med de tidligere erklæringer Europarådets Ministerkomité fra Brighton fra 2012 og Bruxelles fra 2015, der således har haft en mere politisk karakter, ligesom det gennemgående træk har været, at staterne ønsker større indflydelse på EMD og dens anvendelse af EMRK i praksis.

Den danske regerings udkast til København-erklæring var, som indledningsvist nævnt i afsnit 1.1, blevet stærkt kritiseret. Kritikken lød endvidere på, at den potentielt ville kunne skade EMDs uafhængighed og de europæiske menneskerettigheder, og dermed åbne for at de medlemsstater, der ikke lever op til EMRK, får endnu nemmere ved at udøve politisk påvirkning på EMD, og derved omgå de europæiske menneskerettigheder.²⁵¹

Den politiske påvirkning af EMD må dog anses for værende legitim efter WT's artikel 3, stk. 3 litra c. Der er således ikke noget forkert i, at medlemsstaterne forsøger at påvirke EMD i en bestemt retning, så længe denne påvirkning ikke griber ind i EMDs uafhængighed, idet dette ville føre til, at EMRKs rettigheder ville blive illusoriske, hvis staterne direkte kunne bestemme, hvorledes de konkrete sager skulle afgøres.

Regeringen fik ikke det ønskede opgør med den *dynamiske fortolkningsstil*, hvilket ifølge afsnit 2.5, nok heller ikke var målet med København-erklæringen. Jonas Christoffersen, dr. jr., udtaler blandt andet herom, at: *"Der er luget ud i de indenrigspolitiske kæpheste, Danmark lagde fra start med, og vi står tilbage med en erklæring, der grundlæggende bakker om det gode menneskerettighedssystem, vi har i Europa. Det er et system, hvor Menneskerettighedsdomstolen er i toppen, og det er der ikke røkket ved i erklæringen."*²⁵²

Den endelige København-erklæring lægger blandt op til, at der skal reageres mere konsekvent overfor lande, som ikke følger EMDs domme og afgørelser, samt at EMD skal have de nødvendige ressourcer til at håndtere dens store sagsmængde. I tråd med Brighton og Bruxelles-erklæringerne, fokuserer København-erklæringen endvidere på, at EMD som udgangspunkt ikke skal ændre domme fra nationale domstole, ligesom staterne skal have bedre mulighed for at blande sig i de principielle sager ved EMD. Den lægger endvidere op til en bredere dialog om hvordan EMRK skal fortolkes.

4.1.2 København-erklæringens mulige indflydelse på EMDs praksis

Ud fra gennemgangen af EMDs praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge i afsnit 3.4, kan der ses en tendens til, at EMD er mere tilbageholdende i dens efterprøvelse af nationale domstoles afgørelser. Denne praksisændring kom, som det vil være fremgået, navnlig efter Brighton-erklæringen, hvilket viser at EMD ikke er afvisende overfor at tillægge erklæringer fra Europarådets Ministerkomité vægt, ved dens anvendelse af EMRK. Det kan herudfra konkluderes, at København-erklæringen *kan* få indflydelse på EMDs praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge.

Det næste spørgsmål er således, *hvilken* indflydelse den vil få. Som nævnt ovenfor ligger København-erklæringen i tråd med de tidligere erklæringer fra Europarådets Ministerkomité, der har henstillet EMD til, at overlade staterne en større skønsmargin i de enkelte sager, herunder i udvisningssager. Brighton-erklæringen har utvivlsomt haft en selvstændig betydning for udviklingen i EMDs praksis, idet den ovennævnte politiske reform af EMD startede med den.

Bruxelles-erklæringen kan siges at have fastslået medlemsstaterne holdning vedrørende EMDs praksis og anvendelse af staternes skønsmargin, hvorefter EMD for alvor ændrede retning i dens praksis i

²⁵¹Se blandt andet pressemeddelelsen fra Amnesty International Danmark af den 9. februar 2018

²⁵²Christoffersen i artikel fra www.menneskeret.dk

sager om udvisning af kriminelle. Til illustration heraf kan nævnes, at de fremhævede sager i afsnit 3.4 alle er fra 2016 og frem, og således ligger efter vedtagelsen af Bruxelles-erklæringen. Dette understreger ligeledes, at EMD kun inddrager efterfølgende aftaler, hvis disse er udtryk for en generel konsensus på et område blandt medlemsstaterne i overensstemmelse med princippet i WT's artikel 31, stk. 3 litra c.

Medlemsstaterne har med København-erklæringen endnu engang givet udtryk for, at de ønsker at EMD overlader dem en større skønsmargin i de enkelte sager. Da dette i bund og grund er en opfølgning på de tidligere erklæring, kan det være svært at forudsige om København-erklæringen får en *selvstændig* indflydelse på EMDs anvendelse af EMRK på området for udvisning af kriminelle udlændinge. EMD kan dog under alle omstændigheder se erklæringen som et udtryk for, at den med dens praksisændring, er på rette kurs i forhold til medlemsstaternes ønsker, og dermed følger med samfundsudviklingen. København-erklæring vil på den baggrund få den indflydelse, at EMD med stor sandsynlighed vil følge den linje, der er kommet til udtryk i den seneste praksis på området for udvisning af kriminelle udlændinge.

At København-erklæring endvidere kan få betydning på andre områder, herunder at skabe et større fokus på national implementering af EMRK, samt at skabe en øget dialog om EMDs virke og praksis er noget helt andet, og det falder uden for rammerne af denne fremstilling, at forsøge at give et svar herpå.

4.2 Konklusion

Sammenfattende kan det siges, at EMD fortolker EMRK i overensstemmelse med folkerettens udgangspunkt, altså dynamisk. En sådan fortolkningsstil er fortsat nødvendig, hvis rettigheder i EMRK skal følge med samfundsudviklingen, og dermed ikke blive udhulede og illusoriske over tid. Det kan endvidere slås fast, at EMD i sin praksis på udvisningsområdet, i henhold til EMRK artikel 8, ikke kan siges, at have indfortolket en beskyttelse imod udvisning af kriminelle udlændinge, der ikke oprindeligt var tiltænkt. Staterne havde simpelthen ikke overvejet artikel 8s mulige indflydelse på dette område under forhandlinger af EMRK.

Kritik, debat og politiske erklæring der forsøger at præge EMD og den fremtidige praksis er helt legale, så længe det ikke er udtryk for en indgriben i EMDs uafhængighed, der i sidste ende ville munde ud i at EMRKs rettigheder ville blive illusoriske.

Det fremgår endvidere af gennemgangen i dette speciale, at EMD er åben for kritik og dialog. Dommerne tager det til sig, når der kommer et styringssignal fra blandt andet Europarådets Minister Komité, der udtrykker en fælles holdning blandt medlemsstaterne. Dette kan siges at veje op for det faktum, at det er svært for medlemsstaterne at præge EMD via lovgivning (ændringer i EMRK), idet dette kræver at 47 meget forskellige medlemsstater skal blive enige.

Ikke alle medlemsstater er lige gode til at efterleve og overholder menneskerettighederne. Der er således fortsat et behov for et effektivt mellemstatligt håndhævelsessystem, så borgere, der føler sig krænket i deres ret efter EMRK, kan få de nationale myndigheders beslutninger set efter i sømmene. Dette behov ser, i vores dages verdenssituation, ikke ud til at forsvinde lige med det samme. Hvilken rolle EMD vil spille fremover er dog uvist.

5. Litteraturliste

Juridisk faglitteratur

Christoffersen, Jonas:

"Fair Balance: Proportionality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights"

Martinus Nijhoff Publishers, Volume 99, 2009

Evald, Jens og Sten Schaumburg-Müller:

"Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære"

Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 5, 2004

Germer, Peter:

"Indledning til folkeretten"

Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 4. Udgave, 2010

Kjølbro, Jon Fridrik:

"Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere"

Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 4. udgave, 2017

Lorenzen, Peer samt Jonas Christoffersen, Nina Holst-Christensen, Peter Vedel Kessing, Sten Schaumburg-Müller og Jens Vedsted Hansen:

"Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art 1-9)"

"Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art 10-59 samt tillægsprotokoller)"

Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 3. udgave, 2011

Rytter, Jens Elo:

"Individets grundlæggende rettigheder"

Karnov Group Denmark A/S, 2. udgave, 2016

Juridiske artikler

Ahsan, Mohammed og Andreas Christoffersen:

"Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols udvisningspraksis"

Juristen nr. 10, 2000 (s. 365-381)

Andersen, Mads Bryde:

"Menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger som retspolitisk problem"

Juristen nr. 3, 2017 (s. 81-97)

Christoffersen, Jonas og Mikael Rask Madsen:

"Menneskerettighedsdomstolens fortid, nutid og fremtid: Hvilke veje blæser vindende efter Brighton-erklæringen?"

UFR ONLINE (U.2015B.13)

Henriksen, Anders:

"For et balanceret dansk formandskab for Europarådet – EMRK som en national interesse"

Juristen nr. 3, 2017 (s. 96-106)

Kjølbros, Jon Fridrik:

"Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol: Praktiske udfordringer, juridiske udfordringer og et spørgsmål om legitimitet"

Juristen nr. 5 (s. 149-155)

Mchangama, Jacob:

"Er der sket en udvikling i Menneskerettighedsdomstolens praksis angående udvisning af kriminelle udlændinge?"

Rytter, Jens Elo:

"Udvisning af kriminelle udlændinge og EMRK artikel 8 – Menneskerettighedsdomstolen knæsetter bred skønsmargin for staterne"

Juristen, nr. 5, 2017 (s. 164-172)

Sørensen, Jørgen Steen:

"Aktivistiske domstole – et blik på Europa og Danmark"

Juristen nr. 3, 2017 (s. 73-80)

Vedsted-Hansen, Jens:

"Danske udfordringer af det europæiske menneskerettighedssystem"

Juristen nr. 6, 2017 (s. 236-245)

Nyhedsartikler og blogindlæg

Amnesty International Danmark, pressemeddelelse

<https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/regeringens-forslag-kan-svaekke-borgernes-domstol?publisherId=5566305&releaseId=12258438>

Den 9. februar 2018

Christensen, Trine:

"Vil Danmark bryde ned eller bygge op?"

<https://amnesty.dk/nyhedsliste/2017/vil-danmark-bryde-ned-eller-bygge-op>

Christoffersen, Jonas citeret i:

"København-erklæring skrues op for dialog"

<https://menneskeret.dk/nyheder/koebenhavn-erklaering-skrues-dialog>

Den 13. april 2018

Hartmann, Jacques:

"Forsker: Jo, dansk formandskab kan udhule menneskerettighederne"

<https://www.altinget.dk/eu/artikel/167066->

Den 21. marts 2018

Mchangama, Jacob:

<https://mchangama.blogs.berlingske.dk/2012/11/28/ny-domstolspraksis-oger-muligheden-for-at-saette-kriminelle-udlaendinge-pa-porten/>

Den 28. november 2012

Nielsen, Gorm Toftegaard samt Mads Bryde Andersen, Jacob Mchangama og Anders Henriksen citeret i:

"Eksperter: Omstridt domstol tager magten fra de folkevalgte"

<https://jyllands-posten.dk/indland/ECE9298858/eksperter-omstridt-domstol-tager-magten-fra-de-folkevalgte/>

Den 17. januar 2017

Poulsen, Søren Papa citeret i:

"Pape lover opgør med fortolkning af menneskerettigheder"

<https://www.fyens.dk/indland/Pape-lover-opgoer-med-fortolkning-af-menneskerettigheder/artikel/3122324>

Den 10. februar 2017

Rasmussen, Lars Løkke citeret i:

"Løkke vil tage opgør med menneskerettighedsdomstolen"

<https://www.altinget.dk/artikel/loekke-vil-tage-opgoer-med-menneskerettighedsdomstolen>

den 3. november 2017

Konventioner, forarbejder m.m.

Brighton Declaration 2012

https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf

Brussels declaration 2015

https://www.echr.coe.int/Documents/Brussels_Declaration_ENG.pdf

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention af 1950

Draft Copenhagen Declaration

https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/nyheder/draft_copenhagen_declaration_05.02.18.pdf

Explanatory Report to Protocol no. 4

<https://rm.coe.int/16800c92c0>

FNs Verdenserklæring om Menneskerettigheder af 1948

Preparatory Work on Article 8 of the European Convention of Human Rights, 9th August, 1956

[https://www.echr.coe.int/LibraryDocs/Travaux/ECHRTravaux-ART8-DH\(56\)12-EN1674980.pdf](https://www.echr.coe.int/LibraryDocs/Travaux/ECHRTravaux-ART8-DH(56)12-EN1674980.pdf)

Wienerkonventionen om Traktatretten af 23. maj 1969

Domme og afgørelser

ALAM v. DENMARK (Application no. 33809/15) 6/6 2017

BERREHAB v. THE NETHERLANDS (Application no. 10730/84) 21/6 1988

BOUGHANEMI v. FRANCE (*Application no. 22070/93*) 24/4 1996

BOULTIF v. SWITZERLAND (*Application no. 54273/00*) 2/8 2001

CHAPMAN v. THE UNITED KINGDOM (*Application no. 27238/95*)1/18 2001

CHRISTINE GOODWIN v. THE UNITED KINGDOM (Application no. 28957/95) 11/7 2002

EL BOUJAÏDI v. FRANCE (*123/1996/742/941*)26/9 1997

EZZOUHDI c. FRANCE (Requête n° 47160/99) 13/2 2001

GOLDER v. THE UNITED KINGDOM (*Application no. 4451/70*) 21/2 1975

HAMESEVIC v. DENMARK (Application no. 25748/15) 16/5 2017

HANDYSIDE v. THE UNITED KINGDOM (*Application no. 5493/72*) 7/12 1976

IRELAND v. THE UNITED KINGDOM (Application no. 5310/71) 18/1 1978

MAAOUIA v. FRANCE (Application no. 39652/98) 5/10 2000

MARCKX v. BELGIUM (*Application no. 6833/74*) 13/6 1979

MASLOV v. AUSTRIA (*Application no. 1638/03*)23/6 2008

MICHAEL MISICK v. THE UNITED KINGDOM (*Application no. 10781/10*)16/2 2012

MOUSTAQUIM v. BELGIUM (*Application no. 12313/86*) 18/2 1991

NASRI v. FRANCE (*Application no. 19465/92*)13/7 1995

NDIDI v. THE UNITED KINGDOM (Application no. 41215/14) 14/9 2017

NIEMIETZ v. GERMANY (Application no. 13710/88) 16/12 1992

PERİNÇEK v. SWITZERLAND (*Application no. 27510/08*) 15/10 2015

SALEM v. DENMARK (*Application no. 77036/11*) 1/12 2016

SERGEY ZOLOTUKHIN v. RUSSIA (*Application no. 14939/03*)10/2 2009

SLIVENKO v. LATVIA (*Application no. 48321/99*) 9/10 2003

SOERING v. THE UNITED KINGDOM (*Application no. 14038/88*) 7/7 1989

STEC AND OTHERS v. THE UNITED KINGDOM (Applications nos. 65 731/01 and 65900/01)

TYRER v. THE UNITED KINGDOM (Application no. 5856/72) 25/4 1978

ÜNER v. THE NETHERLANDS (*Application no. 46410/99*) 18/10 2006

YILMAZ c. ALLEMAGNE (*Requête no [52853/99](#)*) 12/4 2006

X, Y, Z, V, W v. THE UNITED KINGDOM DECISION (Application no. 3325/67) (Afgørelse fra Kommissionen)

Andet materiale

Beslutningsforslag nr. B 18 Folketinget 2016-17, AX019169, fremsat den 25. oktober 2016
http://www.ft.dk/RIPdf/samling/20161/beslutningsforslag/B18/20161_B18_som_fremsat.pdf

Børnerådetshjemmeside:
<https://www.boerneraadet.dk/boernekonventionen>

HUDOC
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"documentcollectionid":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Justitsministeriets svar af 21. december 2012 på spørgsmål nr. 151 fra Udvalget for Udlændinge- og Integrationspolitik, 2012-2013
<http://www.ft.dk/samling/20121/almdel/uui/spm/201/svar/1028746/1216594.pdf>

Regeringsgrundlag Marienborgaftalen 2016: ”For et friere, rigere og mere trygt Danmark”
http://stm.dk/publikationer/For_et%20friere,_rigere_og_mere_trygt_Danmark/Regeringsgrundlag2016.pdf

Rigsadvokatsmeddelelsen:
”*Udvisning ved dom*”
Fra den 1. juli 2017

Tale givet af David Cameron den 15. august 2011
<https://www.gov.uk/government/speeches/pms-speech-on-the-fightback-after-the-riots>